

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKENÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-61ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ
FÉLÉVRE 10 PENGÓ

Uj rovatunk: ADÓPRÉS Egy elmaradt örökség története

„JÁTÉK A TÚZZEL“

Írta; Dr. KRISZHABER ADOLF

Dr. Dési Géza úr, a pesti izr. hitközség imént megválasztott tanügyi előjárója és praesumptív elnökhelyettese, abban a rendkívüli megtiszteltetésben részesített, hogy az imént a budai izr. hitközség Ertesítőjében „Tekintélytúltengés” cím alatt írt cikkemet bírálatt tárgyává teszi és ehhez megjegyzéseket fűz.

Mindenekelőtt arról szeretném őszintén tisztelt barátomat, dr. Dési Géza urat meggyőzni, hogy nekem eszem ágában sincs és nem is volt, hogy fent idézett igénytelen cikkemmel vitát provokáljak, annál kevésbé pedig, hogy én összemérjem az én nagyon csekély képességeimet az ő mélyen szántó és hathatós érvelésű vitaközlésével; mert nekem a cikk megírásával semmiesetre sem az volt a célom, hogy egy vitát provokáljak, melynek gyakorlati értéke alig lehet és amelyben előreláthatólag és ilyen nemes bajvivó mellett csak törpe epigon maradhatok.

Az én célom a cikk megírásával csak a tények konstatálása volt, abban a reményben, hogy akiket illet, abból levonják az illő következtetést és okulni fognak a jövőre nézve.

Higye el igen tisztelt és szeretett Kartársam, hogy legkevésbé volt szándékom kegyeletlenséget elkövetni és tetemrehívást provokálni, amint ő teszi, mert ez semmiesetre sem felelt volna meg az én ízlésemnek.

Dr. Dési Géza úr nem kis éllel szegzi le, hogy az én egvetlenegy szavazatom nyilvánult meg a statutum kiegészítő (és nem statutum-alkotó) nagygyűlésen 199 szavazattal szemben. Ezt a tényt igen szellemes kapcsolatba hozza névbecsúléssel, buzeranggal „Ügocsa non coronat”

és „Nye pozvolim” közismert szólásokkal. De hát, édes Istenem, mit tehetek én ennyi előkelőséggel szemben? Hiába hoznám azt fel, hogy Julius Cezár, Mózes, Jézus Krisztus, Mohamed, Galilei, Napoleon, Kossuth Lajos és a többiek, ezek mind egyetlen egy szavazatot képviseltek nem 199, hanem milliókkal szemben és mégis korszakalkotó volt fellépésük az egész emberiség sorsára.

Isten ments, hogy én, az én icipici porszemnyi minőségemet ezekhez a titánokhoz hasonlítsam. De úgylátszik, éppen az én elenyésző picit porszemnyi mivoltom a cikkirő úr szemébe szállt és elhomályosította látását, aminthogy a Goldmark-terem rossz akusztikája is hallását tévesztette meg és az általam jellemzett tömegmegnyilvánulást — amint látszik, nem szándékosság nélkül — olyan oldalra iparkodik áttolni, mely a valóságban feltűnő hallgatással tűrte a feléje tört invectivákat, csak azért, hogy az ellenérzésűeknek számát lekicsinyelje és a tényleg megnyilatkozott kegyetlenséget ennek a hallgatag csoportnak számlájára írhasssa.

Egy percre sem tagadtam, hogy dr. Dési Géza úr kiváló bajvivó, kiváló debatter és különösen, hogy kiválóan tud írni. De úgy látszik, hogy emiatt a porszem miatt, mely pillanatnyilag szemébe szállt, elhomályosult látásával olvasni nem volt képes. Legalább addig nem tudott olvasni, míg cikkemnek valódi értelmét észrevehette volna, dacára annak, hogy mint írja: „ismétlenül érdemesítette cikkemet elolvasásra.” Segíték tehát látérezékének és ide írom cikkemnek azt a részét, amelyet — úgy látszik — nem olvasott

el és ezért nem értette meg valódi célját. Cikkemnek ez a része a következő:

„Ehelyett ezek a tekintélyek ezt állandóan arra használják fel, hogy egy testvérhitközség belső ügyeibe avatkoznak avatatlan és szerencsétlen kezekkel és folytonos szemrehányásokkal illetik ezt a testvérhitközséget, hogy nem akar békülni. Holott folytonosan hangoztatják egész nyíltan, hogy ott veszik el a testvérhitközség jövedelmeit, ahol érik, — a békét pedig csak úgy tudják elképzelni, hogy ha önállóságáról a testvérhitközség lemond, de mindenestre meghajol azon testvérhitközség előtt, mely adójövedelmeit és fővárosi segélyeit megkaparítani akarja. Már pedig éppen ez az a pont, melynél a békekészség halálos csapást érez; mert az életszükséglet megvonó intézkedések a testvérhitközség létét alapjában veszélyeztetik és így legjobb akarat mellett sem lehet azt kívánni, hogy az ú. n. békét ilyen áron elősegíteni iparkodjék.

Akárhogy forgatjuk is ezt a kérdést, mindenkor előtérbe lép egyik lelkes és böles hittestvérünknek évek óta hangoztatott mondása: „Hagyjanak nekünk békét, akkor béke lesz!” Ez az a pont, amelyen a békekészség megszűnik, mert életbevágó. Addig pedig, amíg a testvérhitközség az összeférhetetlenség fenntartása révén nem szűnik meg ilyen követelésekkel ostromolni a budai hitközséget, addig ne akarjanak fölünk tekintélyelismerést, mert ennek főkövetelménye, hogy azok, akik ilyen igényeket tmsztanak, ismerjék el a testvérhitközségnek azt a jogát, hogy önmaga határozza meg létfel-

teleteit, a vallásos érzület, a jótékonykodás, a vallásos élet és kulturális működés terén."

Szó sincs róla, minden oldalról vigyáznunk kell arra, hogy a mi sokakat támadott felekezeti érdekeiket úgy kifejele, mint befelé megvédelmezzük. De higgye el az igen tisztelt cikkíró úr, hogy olyan „Játék a tüzzel” féle cikkeket semmiképpen sem tudjuk a valósággal veszélyeztetett zsidó felekezeti érdekeket megmenteni és helyes mederbe terelni.

Mert nagy szövegekkel, égbekiáltó siránásokkal, lesújtó kritikákkal az igazságot sohasem lehetett elhomályosítani. Ezért kérve-kérem az én kiváló kartársaimat, ha már érdemesnek tartotta az én igénytelen személyemmel és cikkemmel a nyilvánosság előtt foglalkozni, legyen meggyőződve arról, hogy én senkit legyőzni nem akarok, hanem testi-érzéssel meggyőzni. Meggyőzni arról, hogy az út, amelyen azok az urak haladnak, akik felfelé, nem tu-

dom milyen hangon, de lefelé tudom biztosan, hogy olyan módon beszélnek: „földig boruljon térdetek ti vétkecs pártütők”, — ezen az úton sem egymást megérteni nem fogjuk, sem pedig szent ügyünket egy lépésnyire előrevinni nem tudjuk.

Addig, amíg az a tisztelt vezetőség, amelyről cikkemben szó volt, le nem tesz arról a hangról és arról a törekvéstről, amelyet minden józan ember kárhózzat, addig hiába várja tölem és mindazoktól, kik ezen eljárás által legszentebb jogaikban magukat sértve érzik, hogy parancsuralmi módorukkal szemben tényleg ne hangoztassuk azt, amit nem kis gúnnyal és leértékeléssel szegezett felém: „Nye pozvolim.” Bizony, higgye el, hogy ily körülmények között még mindig jobb a régi, bevált statutum, mint az, amely *kormányintenció szerint* csak a kiegészítésnek szánt, de helytelenül új statutumnak elnevezett határozottan téves alkotás. „The rest is silence.”

felülről kellene történnie, ha nem is szerelemből, úgy azért ne, hogy amíg az elszákadott területen élő magyar kisebbségek üldözéséről és egzisztenciájuk letiprásáról panaszkodnak a nagyvilágnak, idehaza olyan események játszódhatnak le, amelyek könnyen az egyik bevett felekezetnek már nem is burkolt jogfosztásához egyengetni látszanak az utat. Hogy ezek az események a *revizió ügyének is nagyon árthatnak*, arról talán fölösleges több szót vesztegetni.

E szerint a kezdeményező lépést az államhatalomnak kell megtennie és le kell szerelnie azokat a már nem is sporadikus, de rendszeres tüzúrásokokat és lealázásokat, melyek a magyar zsidóságot úton-útfélen elkedvetlenítik és egyenesen megélhetésére törnek és építő munkáját megbénítják.

Nem akarok itt részletezésekre bocsátkozni, de akiben az igazság iránt csak egy szemernyi érzék van, annak el kell ismernie, hogy *az elsősorban agrárius Magyarországból zsidó élelmesség, tőke és szorgalom csinált ipari államot*, mely munkáskezec szászereinek ad kenyeret és teszi lehetővé agrár-exportunk csorbítottán érvényesülése mellett az ipari autarkiaát olyan qualitativ és quantitativ mértékben, mely amerikai jellegű fejlődésnek is mondható.

Akinek csak egy kis fogalma van a *textil-szakmáról*, tudja, ha tudni akarja és tárgyilagos gondolkodású, hogy amit e téren a magyar zsidóság a világháború óta létesített, szinte *egyedülálló az egész világon*. Fokokos kezelésével ezt nem lehet lekicsinyelni, mégkevésbé eltüntetni.

Ha az államhatalom feladata magaslatán állva meg akarja és meg fogja védeni a túlnyomóan zsidó kézben levő magyar nagyipart és az immár tűrhetetlen kilengéseket az ország érdekében megszüntetni hajlandó lesz, előáll a második lépés szükségessége, melyet a *hazai zsidóság kötelessége megtenni. Meg kell hoznia minden áldozatot, mellyel a szociális inség csökkenthető, nem tördelve azzal, hogy a latifundiumok és az egyház vállalják-e az aránylagos részt és áldozatot.*

Nem kell azzal törődni, hogy a

Valakinek el kell kezdeni

Írta: Dr. BERÉNYI SÁNDOR

Raffay püspök úr néhány hét előtt böles és megszívlelésre érdemes módon nyilatkozott annak lehetőségéről, hogy a minden képzeletet felülmúló és a magyar zsidóság közigazdasági tevékenységét megbénító, közvetve azonban hazánkat is súlyosan károsító gyűlölködés és üldözés megszűnjön. Részemről inkább úgy mondanám, hogy fokozatosan eszékenjen, mert hiszen a gyűlölet árja oly nagy területet borított már el és a kultúra, az igazságszeretet és a sokat hangoztatott keresztényi szeretet zsilibjeinek erőszakos eltávolítása folytán olyan méreteket öltött, hogy a normális élet medrébe való visszatérés csak *lépésről-lépésre történhetik meg*.

A nemes lelki főpásztor úgy véli, hogy a szembenálló rétegek egymáshoz való közeledését, valamelyiknek el kellene kezdeni, mert ebben az ügyben a párbajra vonatkozó szabályok alkalmazást nem nyerhetnek.

Pötlötte nehéz probléma, mert a zsidóság a maga számbeli kisebbsége tudatában nem remélheti és nem is kívánhatja, hogy a hatalom birtokosai közeledjenek feléje, másrészt azonban az igazságtalannul üldözöttnek önérzetével ellenkezik az, hogy szánalmat kérjen attól, aki egy percet előbb emberi méltóságában lealázta és

vérben forgó szemekkel, úgyszólván az életére tört.

Raffay püspök úr nem mondotta ki nyíltan, de kétségtelenül úgy gondolta, hogy éppen elég a társadalmi üldözés, *legalább az államhatalom respektálja a törvényt, mely a zsidóság teljes jogegyenlőségét statuálja*. Ha az állam nem fogja azt a látszatot kelteni, hogy a társadalmi szélsőségekkel egyetért, ha nem tűrné el a szabadságjogoknak felelőtlen elemek által való lábbal tiprását, azoknak merészséget és a rendbontást — a nagy nyilvánosság számára — elítélő hivatalos nyilatkozatokkal vakmerő szembefordulása is eszökkenne, szóval, ha a mesterségesen növesztett lázat az orvoslásra hivatott hatóság fokozatosan elnyomná, természetes, hogy a társadalom deliriuma is enyhülne és az indulatok a béke medrébe szép lassan visszatérőlnének. Az első lépésnek tehát

Az iskolai idényre

a vidéken lakó izraelita szülők, ha gyermeküket a fővárosban jól akarják elhelyezni, úgy forduljanak VIRÁG GYULÁHOZ, ahol szigoruan rituális elsőrangú ellátás, gondos felügyelet és kitünő nevelésben részesülhet — két három fiúgyermek.

Az összes középiskolák és a Zeneakadémia közelében. A legjobb referenciák!

Gim: Virág Gyula Budapest VI., Ó-utca 42. II.

magyar zsidóság amúgy is bőségesen kivette részét az áldozatokból. Rendkívüli időket élünk és nincs helye a latolgatásnak. Gyönyörű gesztus volt az Aschner Lipót és Buday-Goldberger Leó alapítása a tudománykutató intézetek segítségére siettek hatalmas összegekkel, de nézetem szerint fontosabb ma a karitatív munka és szélesebb körökben terjesztése a zsidóság áldozatkészségének jótékony nyomait. A tudományt majd azután is fel lehet karolni, ha előbb minden szegény embernek meg lesz a meleg levele.

Egy menedékhely, mely a főváros másik végén hirdetének egy nagylelkű zsidó adakozó nevét, egy nagyszabású népkonyha létesítése, közkórház, ahova minden arra szoruló felekezetre való tekintet nélkül bejuthat, stipendiumok, stb., stb. a legtagalibb teret nyújtanak arra, hogy azok, akik jótéteményeiket élvezik, becsülni és áldani tudják annak a zsidónak nevét, aki ezeket az intézményeket felekezeti szűkekléség nélkül a tömegeknek juttatta. Igen, a tömegeket kell így megszervezni, hogy ne a borgóz és duhajkodás legyen a meutotuk.

Talán ilyen irányú akcióra gondolt Ignatus is a Magyar Hírlap egyik legutóbbi számában napvilágot látott böles elmefuttatásában. Ha a magyar zsidóság túlnyomó része jelenleg súlyos gondokkal küzd is, van még jónéhány igen gazdag emberünk, akinek nímsem jelent és még mindig igen vagyonos marad, ha a jövőért, a nyugalmáért, a hazáért, a zsidó felekezetért a régi nagy humanisták módjára nagy tettekkel állannának ki a magyar zsidóság létéért vívott küzdelem terére. Örök dícsőség és milliók hálája övezné nevüket. *Ég nem hallottunk már új Wechseimannekról.* Termelje ki őket a sötét feljőbe került magyar égből!

Mi van a választójogi reformmal?

A hitközségi elnök által már több ízben bejelentett a hitközségi választójog reformja. A kor-szellem is figyelmezteti az elnököt, hogy a jelenlegi rendszer nem maradhat meg, mert a hitközségi adófizetők 80 százaléka ki van rekesztve a választójogból, s ha ez a 80 százalék ignorálja a hitközséget — minthogy a statisztika mutatja is, hogy fokozatosan eltávolodik a hitközségtől — ez olyan halálos csapást jelent, mely összeomlással fenyegeti a ma még szilárd alapokon nyugvó felekezeti életet.

A tavaly lezajlott nyílt szavazásos választás ismét azt mutatta, hogy a jelenlegi rendszer mellett a hitközségi vezetőség akkor, győz amikor akar. A hitközségi alapszabályokban lefektetett elavult választói rendszer mellett, még az indulás előtt az ellenzék elgáncsolatik. Nem is kell ehhez valami nagy erőszak, vagy különböző akció. A hitközség olyan hatalmas pártkasszával rendelkezik, amellyel elsöpör minden ellenzéki megmozdulást. Mosolyogni kell azon az együgyűsége, hogy az 1936. évi hitközségi választási célokra a hitközség számadásokban 10.000 pengő van beállítva, azt a hitet keltve, hogy a választás nem került többbe, mint a fenti összegbe. Mindenesetre a hitközségnél kitűnően tudnak könyvelni.

A hitközségi elnök ügylátszik nem mer a választójogi reformmal a nyilvánosság elé jönni. Ameddig, csak lehet fenn akarja tartani a jelenlegi rendszert, nem akar öngyilkosságot elkövetni, mert maga is tudja, hogy veszélyben van a hatalom. Jobb élni a mostani esendes atmoszférában, minden zenebona és ellenzékmen-

tes mint a hitközség élén, mint hősi halált halni a titkos és megreformált választójog eszméjéért.

Azért húzzák a választójogi reformot, mert az azt jelenti, hogy a hatalom birtokosainak el kell búcsúzni a jelenlegi bírt pozíciótól.

Figyelmeztetjük a felekezeti közvéleményt, hogy ne táplálja annak vérmes reményt a választójogi reform közeli megvalósítása miatt, mert az elnök, mint kitűnő taktikus, a szeptember végén tartott VI. ker. templomkörzet vasoráján tartott beszédével megásta sírját a választójogi reformnak. Az elv az, hogy a jelenlegi rendszert stabilizálni kell, ameddig csak lehet. A rendszer hívei igyekeznek jó viszonyba maradni a hatalom birtokosaival, mert ettől függ a kóvéd, a cilinder, a hitközségi szállítások, az üzleti vonatkozások, a különböző protekciók, egyszóval az egyéni érdekek számtalan vállalja. Szóval a baráti vonzalom s az üzleti érdek lenyomja a választójogi reformot, amelyre pedig a jogegyenlőség szempontjából multhatatlan sürgősen szükség van a felekezeti életben is.

Mi is azt mondjuk a hitközség titkárával, Hitközségünknek nemcsak jó vagy rossz adóalanyokra van szüksége, hanem a hitközségben benne élő, a hitközségért dolgozni akaró és tudó tagokra. Itt ügylátszik ellentét van az elnök és a főtitkár között. Hogy lehet dolgozni olyan intézmény érdekében, amely kirekeszti magából tagjait s blaszfémia a jogfosztotakat a felekezeti munka intenzív részvételére invitálni.

H. Gy.

— A Balfour-deklaráció huszadik évfordulója alkalmából a Pro Palaszina Szövetség és a Magyar Cionista Szövetség együttesen rendezte emlékünnepejét. Dr. Patai József bevezető szavai után dr. Keeskeméti György tartott „Balfourtól a zsidó államig” címmel mélyenszántó, igen értékes előadást. Utána Ascher Oszkár szavalt, majd Miklós Gyula dr., a Cionista Szövetség elnökének zárószavaival ért véget az emlékest.

Pályázati felhívás

A Kőbányai Izr. Hitközség Kóser mészárszéke bérletére — kizárólagos joggal való elárúsításra (hús, baromfi, felvágottak) — 1938. január hó 1-től pályázatot hirdet. A pályázatok legkésőbb november hó 15-ig postán, írásban nyújtandók be X., Cserkész-utca 7 szám alá. Részletes feltételek előzőleg alulírott nál telefonon (148-833, vagy 348-693.) megtehetőek.

Budapest, 1937. nov. 3.

A Kőbányai Izr. Hitközség Elöljárósága
László Gyula elnök s. k.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLÓSI SOMA

Egy budai plébános a zsidó gyerekekért

Legutóbb vázoltuk a budai zsidó község ama korszakát, mikor az ottani hatóság évek óta lakhatási joggal bírt családokat elköltözni kényszerített. Hogy ezen törekvés éppen a *lelkileg* legilletékesebb tényezők élkesével nem találkozott, annak rövid, de tartalmas bizonyítékát találjuk egy nyugtában, melynek németről való fordítása a következő:

„Nyugtatvány 40 azaz Negyven osztrák értékű forintról, melyet az érdemes óbudai zsidó község, mint boldogult főtisztelendő *Wonthal Ruprecht Ferenc budai városi plébános úr végrendeleti hagyományát*, az itteni szegény gyermekek intézete részére készpénzben átutalt, ezennel nyugtatványoztatik. Óbudán 1814 június 19-én.

Weyss Lebel s. k.

A fenkölt szellemű budai plébános pontosan abban az időben gyakorolta az emberszeretet nemes példáját azokon, kiket mások hitükért üldöztek.

A multkor megemlített 1766 évbeli közös budai sírkő után Weisz Béla igazgató-tanító úrral, ismét kutattunk az óbudai Laktanya-utcai régi temetőben és az ő gyermekkori emlékezése alapján sikerült is ráakadni.

Alacsony homokkő, mely már erősen málnának indult. A felirattól már csak az egyes sorok, egy része van meg, a többi letöredezett. A meglevő szavak azonban legpontosabban beilleszkednek abba a szövegbe, mely a Batófele munkában feljegyezve van.

Már harminc évvel azelőtt is, bizonyára a megjelent leírás alapján felfigyeltek az érdekes emlékre, mert a Chevrá Kadisa az elmálo kő mögé állított egy ugyanolyan szövegű vörös márványkövet, mint a síremlék felújítását. Ez jó állapotban van, csak a betűk vérséhsébb kopott ki a festék, ha ezt felfrissítenék a kegyeletes síremlék céljait jobban szolgálná.

Az óbudai cipész-céhéről

Az Óbudai Zsidó Múzeum régi községi kezelési könyvei átkuta-

tása alkalmával, még mindig felbukkan valami olyan érdekesség, melynek létezéséről eddig nem tudtunk.

Így került felszínre és most már közszemlére az ottani tisztos cipész-céh könyve. Egyszerű, kvart alakú, tarka-kötésbe, meritett papírból kötött könyv, melyet két vászonszalaggal össze lehet kötni. Tartalmazza a céh feljegyzéseit 1821—1856. évek között. A beírások legnagyobb része héberbetűs németsséggel, kisebb része német betűkkel történt.

Szabályzattal kezdődik, mely szerint az összes mesterek kötelesek tanoncikaikat beiratni és ez alkalommal 1 forintot a céhládába befizetni. Következnek időrendben a tanoncszerződések adatai: a mester, az inas neve és származási helye, a tanoncidő tartama és a forint befizetésének igazolása.

A mesterek névsorában szerepel: Glük Bernát, Glük Chajim, Holitsch Wolf, Bród Salamon, Dopler, Szemnitz Sámuel, Szemniez József, Dávid Samesz, Feit Gábor, Frisch Wolf, Hölzl Sámuel, Szegal Chajim, Bitske Mózes, Holitsch Ezriel és mások. Az mások héber nevükön vannak megnevezve. Egy ilyen bejegyzés szövege: *Habachur Eisig ben reb Abraham Varin* (a Trenesémgyebeli Várnából) *abol reb Samuel ben reb Josef Szemnitz, auf 3 Jahre, vom 1. April 1832.* Ide még be van írva az a kikötés, hogy az inast nem küldözgethetik, az utcákon a munkával tovább, mint egy évig. A gyerekringatási, akkortáji másik inasi kötelesség, nincsen szabályozva.

A londoni „Hom Exhibition“

1937 kozmetikai szenációja a ráncos petyhüdt, klimaktériumban leromlott arc-bőr javításának új tudományos módja, *oththoni kezelés mellett.*

Felvilágosítás:

GRÉ KOZMETIKA Budapest, IV, Petőfi Sándor-utca 10. — Fárissi-utca 3.

Ugyanott kozmetikai kurzusok, laboratoriumi kiképzés.

A rendes tanoncidő, 3, 4, sőt egy esetben 5 év. Mikor valaki felszabadult a köteles vándorévek után mesterlevelet kapott. Ekkor nyilatkozatot vettek tőle, melyet bevezettek a céhkönyvbe. Ezeknek egyforma szövege a következő:

„Ich endesgefertigter bekenne hiermit der Wahrheit gemäss, dass mir von der hiesigen Schumacher-Innung ein Meisterbrief ertheilt wurde dagegen, aber verpflichte mich, wenn ich einst nach Altofen mich ansässig machen wolle, als Meister meine Profession aus zu üben, mit Gesellen und Lehrling, so unterwerfe mich bei der alhiesigen Schumacher-Innung alle ihre habende Regeln und Vorschriften als Jungmeister.

Hogy a tanoncsoktatás még elhanyagolva volt igazolja, hogy az egyik felszabadított neve helyett csak három karikából álló kézjegyét tudta odabigyeszteni, egy másik csak az E. R. kezdőbetűi erejéig vitte, illetve felejtette el az elemi iskolai tudományát. Ezeknek *Leipniker Jakab* a céh jegyzője írta alá, mint néviro a neveket. A többi valahogy megbirkózott a betűkkel.

Ki a vidéken telepedett le, az „Landmeister” néven volt a céhnél nyilvántartva és három-négy év múlva kellett remekelnie, hogy a mesterlevelet megkapja. Még Makón is volt két, Hódmezővásárhelyen is egy tagja az óbudai zsidó cipész céhnek. Olyan megszire terjedt ki a hatásköre.

— Gyászintenzistület Munkácsi Bernát dr. emlékére. A pesti izr. hitközség előjárósága hétfőn délután a dohányuteai izraelita templomban Munkácsi Bernát dr. emlékére gyászintenzistületet rendezett, amelyen testületileg jelent meg a hitközség előjárósága, Stern Samu elnök vezetésével, az Izraelita Országos Iroda Szántó Jenő elnökkkel az élén és még számosan. A Magyar Tudományos Akadémia részéről Kunos Ignác, Mahler Ede, Mellich János, Németh Gyula és Zsirai Miklós egyetemi tanárok jelentek meg a gyászintenzistületen, amelyen Hefesi Ferenc dr. rabbi méltatta szép beszédben Munkácsi Bernát dr.-nak a nagy tudónak és a hitközség negyven éven át volt tanfelügyelőjének érdemeit.

A hetvenéves KÓBOR TAMÁS ünneplése

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat vasárnap délelőtt ünnepi ülés keretében hódolt Kóbor Tamásnak a nagy írónak születése 70. évfordulója alkalmából. A Pesti Izr. Hitközség Goldmark-terme zsúfolásig megtelt előkelő, ünneplő közönséggel. A felekezeti testületek képviselőin kívül megjelentek az Irok Gazdasági Egyesületének, a PEN Klubnak, a Színpadi Szerzők Egyesületének stb. kiküldöttei, valamint a társadalmi élet számos magasabb egyénisége. *Wertheimer Adolf*, az IMIT elnöke, üdvözölte először meglehetősen beszédben a 70 éves Kóbor Tamást, a Társulat irodalmi és felolvasó bizottságának elnökét. Közvetlenül ismerem — úgymond — ünnepeltek nemes lelkületét, aki nekünk nemcsak a mi aranytollú, hanem aranyzívű Kóbor Tamásunk is. A felekezet nevében *Stern Samu* a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának és a Pesti Izr. Hitközségnek elnöke köszöntötte az ünnepeletet s azt hangoztatta, hogy Kóbor Tamás ugyanakkor, amikor díszbe a zsidó felekezetnek, fémjelzett értéke az egyetemes magyar irodalomnak és az egyetemes magyar publicisztikának is, aki minden magyar polgárnak jogáért, igazságáért és megbecsüléséért harcol. *Balassa József*, az Ott-hon Irok és Hirlapírók Köre üdvözlétet tolmácsolta. „Újságíró hivatásodban — úgymond — nagy szolgálatokat tettél a magyar publicisztikának, napról-napra valamelyik szerkesztőség asztalánál és több, mint harminc év óta a te lapodnál az *Újság*-nál, amely a te neveddel összeforrott — és ez idő alatt egyenes vonalban haladtál a megrágalmazott liberális gondolat- és emberi szabadság és igazság útján. Soha meg nem inogtál, soha le nem tértél, se jobbra, se balra. Magyar újságíró voltál mindig átérezted azokat a kapcsolatokat, amelyek az országot és a nemzetet az egyetemes emberiséghez fűzik”. — *Kárpáti Aurél* szellemes szavakban a Magyar Kritikusok Szindikátusának üdvözlétét hozta és Kóbor Tamást mint regényírórt méltatta. — *Mohácsi Jenő* a Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete és a PEN Club nevében beszélt s Kóbor Tamásról munkásságát fejtegette. — Végül *Kóbor Tamás* emelkedett szólásra a

közönség tapsvihara közben és megköszönte az ünnepeletet. — Én még mint zsidógyerek — mondotta — a be nem fogadottak gettójából kikerültek, de a nemzetbe még be nem kerültek társaságában születtem. Egy évvel későbbben megtörtént az emancipáció és az anyatej után én már befogadott magyar gyerek voltam és mint magyar nevelkedtem. Az iskolában magyar szellemben tanítottak. Történelemből abban a liberális, józan korszakban azt kap-

tam, hogy a világ legelső nemzetéhez tartozónak tartsam magam. Nincs külön nemzet a világon, mint a magyar. Nekem, mint zsidógyereknek ez volt a lelki büszkeségem”. Hangsúlyozta ezután Kóbor Tamás, hogy a magyar zsidó meg akar mindenkor maradni magyar-nak, a magyar nemzet fiának, — és az nem érinti a zsidó valláshoz való tartozását. — Beszéde után a közönség hosszan ünnepelte Kóbor Tamást.

A Magyar Színház zsidó írói és művészei

1897 október 17-én nyitotta meg kapuit a most jubiláló Magyar Színház, amely színházat adott az Erzsébetváros és Terézváros polgárságának. Mint zenés színház kezdte működését a Gésákkal, de esakhamar áttért a komolyabb drámai műfajokra és ezen a téren végzett jelentős munkát a magyarországi színpadi kultúrában.

A negyven év színpadi sikerében igen nagy része van, annak a kitűnő zsidó vagy zsidószármazású írói gárdának, akiknek művei itt vonzottak telt házakat és arattak nagy irodalmi és tömegsikeret.

A színház megnyitó darabját Fái Béla fordította a kitűnő Mak-kai Emil verseivel, míg a karnagy *Donáth Lajos* volt.

A legnagyobb sikert *Bíró Lajos* „Sárga lilium”-ja (200), *Molnár Ferenc* „Vörös malom” című műve (160), *Földes Imre* „Császár katonái” (160), továbbá *Földes* „Hivatalnok urak” (150), *Bíró* „Hotel Imperial” (150), *Molnár* „Farkas” (150), *Molnár* „Színház” (120), *Fodor László* (kitért) „Dr. Szabó Juci” (120), *Molnár* „Égi és földi szerelem” (80), továbbá *Bródy Sándor* „Lion Lea” és *Földes Imre* „Grün Lili” aratta. Itt mutatták be *Barta Lajos* (kitért) „Parasztok”-ját, *Hajó Sándor* „A holnap”,

„Fiúk és leányok”, *Drégely Gábor* „A szerenese fia”, „Kisasszony férje”, e. műveit, továbbá *Fényes Samu*, *Farkas Pál* (kitért) *Gábor Andor*, *Hatvany Lajos* (kitért) *Homonnai Albert*, *Kóbor Tamás*, *Lengyel Menyhért*, *Marton Ferenc* (kitért), *Nagy Endre* (kitért), *Ruttkai György*, *Székely Andor*, *Vajda Ernő*, *Verő György* egy vagy több alkotását.

A külföldi zsidó írók közül *Goldfaden* (Sulamit), *Schöntag Pál* és *Ferenc* arattak nagyobb sikert.

Ha most a művészszemélyzet vesszük szemügyre az első társulatban ott látjuk *Sziklai Kornélt*, *Szilágyi Vilmost*, *Felhő Rózsit*, *Törzs Jenőt*, *Forrai Rózsit*, *Vágó Bélát*, *Sebestyén Gézát*, *Gombaszögi Fridát* (kitért).

A színházat, amelyet *Láng Adolf* tervezett 1914-ben, *Vágó László* teljesen átépítette. A későbbi művészgárdából kiemeljük *Darvas Lili*, *Kabos Gyula*, *Beregi Oszkár* neveit.

Míg a színház igazgatói és rendezői sorából *Neumann Dezsőt*, *dr. Faludi Jenőt*, *Bródy Istvánt*, *Bárdos Arturt* (kitért) és *Hevesi Sándort* (kitért) kell kiemelniük.

Látjuk tehát, hogy a jubiláns Magyar Színház dicsőséges multjában, mily nagy szerepük volt a zsidó művészeknek.

Budai Izr. Hitközség, Chevra Kadisa és Izr. Nőegylet Budapesten.

MEGHÍVÓ

A Budai Izr. Hitközség, Chevra Kadisa és Izr. Nőegylet áldott emlékü jötevőjének

néhai PICK JÓZSEF urnak emlékére

1937. november hó 7-én vasárnap d. e. 11 órakor az Öntőház utáni főtemplomban

GYÁSZÜNNEPÉLYT

tart, melyre t. Hittestvéreinket tisztelettel meghívja.

Budapest, 1937. november 1-én.

A Budai Izr. Hitközség, Chevra Kadisa és Izr. Nőegylet előljárósága

Új rovatunk:

Adóprés

Rovatvezető: **Dr. Hoffmann Dezső**

A Pesti Izr. Hitközség adóemeléséi most már olyan súlyosak és annyira az eleven húsbá vágnak, hogy a fájdalmas és tömeges panaszok miatt kötelességünknek tartjuk lapunkban a panaszok lehető orvoslása céljából egy külön rovatot állandóan vezetni, — még pedig

adóprés

elnevezése alatt.

A nyilvánosság és közvetlenség mindenkor hatalmas védője volt az igazságnak. A nyilvánosság és közvetlenség erejével akarunk közérdekből hatni azokra, akik véletlenül ahhoz a hatalomhoz jutottak, hogy hittestvéreinknek a zsebében kotorászhatnak és onnan hitközségi adó elnevezése alatt tetszésük szerinti összegeket jogosan vagy jogtalanul, — öntudatosan vagy öntudatlanul kiemelhetnek.

A nyilvánosságnak és közvetlenségnek hatalmas erejével akarunk hittestvéreinken és még inkább a Pesti Hitközségen, annak erkölcsi és vallási tekintélyén segíteni akkor, amikor mindent elkövetünk, hogy a hitközségi járulékokat a *kovarezszusi szigorú szabályok szerint vessek ki és szedjék be.*

Segíteni törekszünk azon a helyzetben, hogy a borzadalmas hitközségi járulékok miatt egyesek *hitárrésszel fenyegetődnek.* Többben emiatt fényleg kikerestelkedtek, — más többben a Pesti Izr. Hitközség területéről minden vagyonukkal *elmenekültek* és a budai izr. hitközség területére költöztek, amely események covütt és külön a Pesti Izr. Hitközség elleni ellenszenvet a maximumra fokozták. — A vallásos önzületet táplortatták és a *vérszékület*nek mutatókozó belső viszályt okoztak.

A hitközségi járulók, — amit ők adónak neveznek, pedig nem az — ma már olyan veszedelmes pestis bacillus tömeg a pesti izr. hitközség területén között, hogy *egyszer bizonyos mértékű a túladóztatás miatti felháborodás, avulléllódás és undorodás az egész hitközségnek belső életét valódi és igazán határozottan és erőteljesen áturalmazzák.*

Ez ellen tenni kell. Ezt a közérdek parancsolja. De mindenkinek magánérdeke is megköveteli.

A nyilvánosság és közvetlenség hatalmas erejével kell tehát a hittestvéreinknek védekezni a túladóztatás ellen és a védekezés csak akkor lehet hatályos, ha egyesült erővel és minél gyorsabban történik meg mindaz, aminek az elől meg kell menteni a hittestvéreinket.

Egyesülni kell tehát az adó alatt szenvedőknek és szenvedőknek. Egyesülni kell pedig olyan helyben s olyan formában, hogy ezen hely és forma segítségével mindnyájanunk lelkületének erős és olyan hangot lehessen adni, amely *elől kitérni és*

amelyet semmibe venni csak a hatalmasok elpusztulásának terhe alatt lehet.

A hangulat akként nyilvánult meg, hogy lapunk és a körülötte csoportosult bátor és tisztességes emberek vegyék kezükbe ezt a mai helyzetben legeslegfontosabb ügyét. Mi a közkívánságnak *eleget tesszünk vállaljuk ezen óriási fontossági ügyben a hatalmasok részéről az ódmot, de vállaljuk és örömmel teljesítsük azt az újságírói kötelességet, amely minden sajtó szervnek elsőrangú erkölcsi kötelessége.*

Tehát vállaljuk az adórovatnak állandó felszínén tartását, vállaljuk a hozzánk eljuttatott panaszoknak, sérelmeknek a megvizsgálását, vállaljuk, hogy mindenkinek a szükséges útbaigatásokat, segítői lehetőségeket, a segítés eszközeit megmondjuk és mindenféle egyéb módon az elszorított vagy kiltátsba helyezett sérelmek elleni védekezési módot rendelkezésére bocsátjuk.

Érdekében áll tehát ily viszonyok között minden hittestvéreinknek,

hogy adósérelmeit hozzánk eljuttassa — és pedig még abban az időben, mielőtt az adókiivetés felett tárgyalást tartanak, vagy végérvényes határozatot hoznak.

Mivel a hitközségi adók kiivetésére és kezelésére vonatkozó szabályok a közönség előtt úgyszólván titokban vannak tartva, azokat egyáltalában nem, vagy csak igen nagy nehézséggel lehet a hittestvéreinknek megközelíteni vagy megismerni, már azért is közérdeket képez, hogy ezeket a szabályokat hirdessük, közismertté tegyük és ezen felvilágosításainkkal is segítségére legyünk a nagyközönségnek.

Annak dokumentálására, hogy adórovatunk melyen komoly fegyvere lesz hittestvéreinknek az ezen a téren jelentkező túlkapasokkal szemben, közöljük, hogy új rovatunk vezetésére *dr. Hoffmann Dezső* ügyvezetőt kértük fel. Az ő közismert neve, nagy tekintélye és széleskörű tudása egymagukban is biztosítják új rovatunk nagyilágosságát és erejét.

Zsidó történeti képek

Írja: **Dr. RÉTI SÁNDOR**

XXV.

Nagy Sándor Jeruzsálem kapui előtt

Kiszlév hónap huszonegyediké az a nap, mikor a Gerrizim hegyén grászt tartani szigorúan tiltva volt. A szamaritánusok arra kérték Nagy Sándort, hogy Istenünk templomát romboltassa le, továbbá öt kur terjedelmű földet a Morija hegyen adjon nekik. Miko ez köztudomású lett, akkor Simon az igazságos, a főpap a legpompásabb díszű főpapi ruháját öltötte magára. Vele Jeruzsálem legelőkelőbbjei, a tanácsadók mindannyian hófehér ruhában egész éjjel mentek, hogy Sándorral találkozhassanak. Kohanita papi ifjak fátyálakkal világították a menet útját és zenével kísérték őket. Így vonultak a közelő serege felé. Amikor a király messziről meglátta a menetet, kö-

rülte lévő szamaritánusokat kérdezte, kik legyenek ezek? A rá-galmazók, felelték: „Ezek a zsidók, akik ellened fellázadtak.”

Midőn a nap felkelt, elérték Antiphrást, hol az előhaddal összesetalálkoztak. Megkérdezték kicsodák, mire azt válaszolták. „Jeruzsálemi férfiak vagyunk, azért jöttünk, hogy a királyt tiszteletteljesen köszöntsük.” Miko Sándor meglátta Simont, a főpapot az igazságost, leszállott kocsijáról és meghajolt előtte. Mindenki elesodálkozott ezen és kérdezte: „Egy ily hatalmas király, mint Te, meghajolsz a zsidók előtt?” „Ennek a férfinak a képét láttam magam előtt — mondá a király — miko esatába indultam és győztem.” Aztán a király megkérdezte, miért jöttetek? Mire ezek a szamaritánusokra mutatva azt felelték: „Ezek Téged rá akarnak szedni, hogy a városokat nekik ad, a birodalmadat velünk együtt meg akarják semmisíteni! Miko valódi szándékuk a király előtt tisztán látszott, a rágalmazókat lófarokhoz köve árkon-bokron keresztül a Gerrizim hegyére hurcolták. Úgy cselekedtek az ő templomukkal, miként ők a mi Istenünk templomával szándékoztak tenni. Ezt a napot a zsidók ünnepnappá avatták.

(Taanit trakt. alapján.)

— Kérem! Hajós Endre nyomorgó, nagyothalló hittestvéreink kéri a könyörület emberbarátokat, hogy juttassék bármily csekély díjazású álláshoz. Címe megtudható a kiadóhivatalban.

A mindenség költője

E. Lázár Franciska

új verses kötet

A „Végtelen nyomában“

a gyönyörűen kiállított kötet
ára ... .. P. 3.—

Megrendelhető az összeg előzetes beküldése ellenében a Zsidó Élet kiadóhivatalában

A közéleti kritikáról

Spectator válasza egy levélre

Tisztelt Uram!

Ön azt írja, a *Zsidó Élet* szerkesztőjéhez intézett levelében, hogy bár személyileg egyáltalában nem érzi szükségét annak, hogy a *Spectator* jelzésű cikkek írója, vagy írói a különböző támadásokra reflektáljanak, mégis gyakorlati szempontból jónak látná, ha a nagy nyilvánosságnak ez alkalommal is legalább azt megmondanók — még ha ismétlésekbe kellene is bocsátkoznunk —, hogy

1. mi a válaszuk a kritikánkat ért támadásokra,

2. mi a válaszuk arra, hogy a zsidóság mai nehéz helyzetében nem szabad a zsidóság vezetőinek az egész felekezet érdekében vívott küzdelmét azzal gyengíteni, hogy „belső egyenetlenséget” szítunk, akkor, mikor a vezetőkkel szemben kritikát gyakorolunk?

3. Végül pedig azt tanácsolja, hogy a szétszórtan és alkalomszerűen előadott kritikái megjegyzések után foglaljuk most újból-újból össze egy szisztematikusan összeállításba a magyar neológ zsidóság mai vezetésével szemben felmerült kifogásainkat és aggályainkat, ezzel mintegy a jövő felekezetközéleti küzdelmeknek a rúgóit is feltárva.

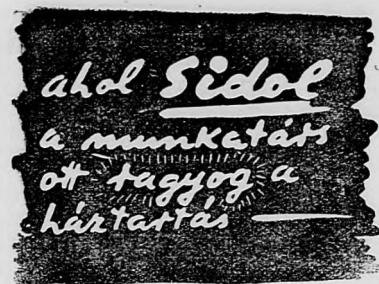
Hát tisztelt Uram, ami a spectatori kritikát ért megjegyzéseket és támadásokat, illeti, ezekre nem érdemes sok energiát pocékolni. Az az álláspontunk, hogy *akik a kritikát nem bírják el, nem valók közéleti szerepre, legkevésbé vezető szerepre. Nem érdemes tehát nekik magyarázni, hogy a kritikát nem intézték el és nem feleltek meg meg a kifogásokra azal, hogy a kritikust próbálják megszólalni. S még hozzá ilyenformán: a felekezetnél viselt állásból élnek és támadják a hitközséget.* Valóban ismétlésbe kell bocsátkoznunk, mert megint meg kell ismételnünk, amit már annyiszor megírtunk, hogy *nem a hitközséget támadja az, aki a hitközségi élet egyes tényezőiről és azok szerepléséről mond kritikát.*

És tiltakoznunk kell az ellen a felfogás ellen is — függetlenül attól, hogy ez vonatkozhat-e lapunk munkatársaira vagy nem! — hogy aki valamely felekezeti állást tölt be, az ne mondhasson kri-

tikát a felekezeti közélet irányítóinak és vezetőinek tevékenységéről, vagy akár egyéni ténykedéseikről is ha ezen a felekezeti közösség magasabbrendű érdekeit érintik. De ezt úgy látszik hiába magyarázzuk, valamint azt is, hogy a maga igazát tudó, a maga jószándékait, a maga tiszta törekvéseit bátran feltáró férfiúnak sohasem kell a maga fölényességében a *kritikus* ellen hadba vonulnia, amikor igen egyszerűen megdöntheti magát a *kritikát*. Aki a kritika helyett a kritikust akarja elnémitani, gyanussá válik.

Aztán szemünkre lobbantják, hogy gúnyolódunk, hogy szatirikusak vagyunk. Nem akarom erre azt felelni, hogy sokszor *difficile est satiram non scribere*, inkább, azt tanácsolom — és ajánlom, fogadják meg a tanácsomat —, hogy hagyják a szatírákat! Aki a szatíra ellen harsog, az ha addig nem volt, akkor biztosan nevétségessé válik. A szatíra ellen csak egy módon lehet sikeresen védekezni: ha életünkkel, cselekvéseinkkel, magatartásunkkal lehetőleg nem tesszük a szatírikus beállítást.

No és még egyet a spectatori kritika elleni támadásokról! Sokaknak nem tetszik az álnév. Hát én ezt is megértem. Persze jobban szeretnék, ha tudnák, ki, vagy kik írják a *Spectator*-cikket és noteszokat. Mert hát ők nem a kritika, hanem a kritikust ellen szeretnék fellépni. Ezeknek azt feleljük, hogy egyrészt éppen ezért indokolt az álnév — a mi hitközségi elnökünk bizonyára nagyon jól tudja, hogy az általa oly szakszerűen méltatott Széchenyi István gróf is pl. álnév alatt írta a *Bach*-korszak alatt a rendszerrel szembe fordított bírálatát — másrészt pedig azért, hogy a kritika tárgyi szempontjait ne homályosítsák el, vagy ne denaturálják, esetleg a kritikust személyével szemben táplált érzelmeink vagy elfogultságaink. Egyébként az álnév használata olyan idős, mint maga a kritika. Ez ellen nem lehet semmit sem tenni, föltéve, ha az álnév használói nem botlanak bele a törvénybe. Csak egyet lehet tenni ellene. Ha jó a lelkiismeretünk és ha van egy kis filozófiánk: fölényesen elnézünk fölötté,

vagy — magunk is mosolygunk rajta.

Most, pedig, tisztelt Uram, rátérek a második válaszra, ami tőlünk nem a maga, hanem a nagy nyilvánosság számára reklamál, még pedig — gyakorlati szempontból. Azt mondják rólunk, hogy mi egyenetlenséget szítunk a felekezetben, amikor pedig teljes egységre volna szükség és hogy mi a zsidóságot fenyegető veszedelem idején „támadásainkkal” gyengítjük vezetőinket, a zsidóságért vívott küzdelemben. Hát ha volt valaha egy jól felhízlalt falácia, ha ha volt valamikor egy minden porcikájában hamis beállítás, akkor ez az. Hát ugyan miért gyöngítene a zsidó-ág önvédelmét ellenségeivel szemben az, ha mi nem vagyunk megelégedve pl. a hitközség mai vezetői által felmutatott adórendszerrel vagy a zsidó ifjúság jövőjéről való gondoskodásokkal, vagy a vallásos élettel kapcsolatos intézkedésekkel, iskolapolitikájukkal, választási rendszerükkel, stb. stb.? Ez már csak azért is hamis beállítás, mert az egész zsidóságot fenyegető veszedelemmel szemben nincs hűségesebb feyvertársuk nálunk! Ott egy fronton harsolunk! Sőt, tovább megyek! Ott is mi vagyunk azok, akik őket figyelmeztetjük, ha valamit az összzsidóság érdekét illetően elmulasztanak, vagy ha egyes „nagy zsidók” pl. nem teljesítik ezen a fronton kötelességeiket! Hamiság tehát azt mondani, hogy mi gyengítjük az ő hadállásaikat. Éppen az ellenkezője igaz. Azzal, hogy minden kérdésben a zsidó lelkiismeretet igyekszünk felázní, a zsidóság belső és külső frontját erősítjük!

Nem mondunk többet tisztelt Uram! A jószándékuaknak ennyi is elég, a rosszakaratúaknak 100 kötet is kevés volna! Nagyon köszönjük jótanácsát és érdeklődését. Harmadik kívánságának is eleget teszünk legközelebb. Szívesen üdvözli
SPECTATOR

A SZIDRA MARGÓJÁRA TOLDÓSZ

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Vájdíjdom hannóórim vájhi észov is jódeá eájid is szódeh vójjáak-
kov is tom jósev ohólim — És felne-
velkedének a gyermekek és Ézsau
vadászathoz értő mezei ember vala:
Jákob pedig szelíd ember, sátrak-
ban lakozó.” Két ellentétes jellem
van itt egymással szembeállítva,
egy materialista s egy ideális jellem.
Ézsau materialista, az ő ideálja a jó
s ízes falat, el is adja egy tál len-
cséért az elsőszülöttségét, amely ab-
ban az időben az isteni szolgálatra
való alkalmatosságot jelentette.
„Mire való nékem — kiált fel — az
én elsőszülöttségem?” Jákob otthon-
ülő ember, sátrakban lakozó s amint
a Midras megjegyzi, Sém s Éber
tansátrában tartzkodó.

Mindakettő, Ézsau s Jákob né-
peknek lettek ősatyái. Ézsautól
Edom népe származott, Jákob Iz-
rael népének lett az ősatya. De
nemcsak ősatyái lettek ők a belőlük
származó népeknek, hanem őstipu-
saik is. Edóm az erejét földi hatal-
mában látta, az országban, amelyet
bírt, Izraelnek ideális hivatás jutott
osztályrészül, hogy az Örökkévaló
szent népe legyen, az Örökkévaló
névét megismerő s elterjesztő.

Hová lett Edóm? Utóljára a mak-
kabeusi időkben találkoznak vele,
amikor Hyrkán János makkabeusi
fejedelem, annak népét Izrael vallá-
sának követésére kényszerítette De-
titokban, amint Josephus Flavius,
az akkori kor történetírója értesít
bennünket, megmaradtak annak,
akik voltak, bálványimádóknak s lé-
lékben teljesen idegenek maradtak
Izraelből, ideálók szolgálata ismeret-
len volt előttük. Többet Edommal
nem találkoznak. Eltűnt, elenyé-
szett, mint más hatalmas országok:
Asszír, Babilónia.

Izrael megmaradt ezer csapás, vi-
szontagság, mérhetetlen szenvedés
ellenére is, egyesítő központ, ország
nélkül is, az egész világon való szét-
szóródottsága ellenére is.

Milyen tanulság adódik ebből
számunkra? Az a tanulság, hogy a
földi hatalom, bármilyen nagy le-
gyen is, még nem nyújt föltétlen
biztos bázist a megmaradásra. Szel-
lemi hatalom, égi hatalom ellenben,
amely el van vonva emberi támadás
elől, amely fölötté áll földi összeü-
közéseknél, ha van ilyen, nyúíthat

soha meg nem ingatható alapot egy
nép fennmaradásához. Ilyen alapon
nyugodott Izrael hite.

Kezdetől fogva ideális hivatásra
rendelte az Isten, hogy a vállás s
erköles megismerésében a világ fá-
lyája, a népek világossága legyen.
A szellem örökké él, a szellemet

nem lehet sírba taszítani. Így mond-
ja a próféta is: „Nem erővel, sem
hatalommal, hanem az én szelle-
memmel”.

Támadják Izraelt az egész vilá-
gon, de ha mi őrizzük s óvjuk szent
vallásunkat, semmi földi hatalom
rajtunk erőt nem vehet.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A lengyelországi események
állottak az elmúlt héten a világ zsi-
dósága érdeklődésének középpont-
jában. A véres progromok, a boy-
kottmozgalmak mellett most az anti-
szemita egyetemi ifjúságnak az ú. n.
„gettópádok” bevezetésére vonatkozó
követelése tartja állandó izgalom-
ban Lengyelország zsidó polgársá-
gát.

A liberális érzésű
egyetemi tanárok természetesen éle-
sen tiltakoznak a megszegyenítő és
embertelen terv ellen, így a lem-
bergi egyetem rektora akkor, ami-
kor tiltakozása tanártársainál ellen-
kezéssel találkozott, bejelentette le-
mondását, melyet az egyetemi ta-
nács egyelőre nem fogadott el. Ilyen
jelenségek mellett azután természe-
tes, hogy a főiskolai zavargások
egyre jobban elfajulnak és megfő-
ténhetett az a hallatlan eset, hogy a
nemzeti demokrata hallgatók egy
csoportja a varsói gyermekklinikán
akkor rontott be az operációs terem-
be, amikor egy gyermek már narko-
zisban fektült és Dr. Altermann ta-
nársegéd gumikesztyűvel a kezén
és maszkkal az arcán műtetre ké-
szült. A lelketlen és elvadított fiatal
emberek lerángatták a tanársegéd

arcáról a maszkot, botjaikkal vé-
resre verték és kikergették a mű-
tőből. Michalovicz tanár, a klinika
vezetője az események hatása alatt
a legnagyobb izgalomban a kultusz-
miniszterhez sietett és orvoslást kért
az ilyen, minden emberi érzést meg-
csúfoló viselkedés ellen.

Az American Jewish Congresso
a lengyelországi eseményekkel kap-
csolatban üzenetet küldött Lengyel-
ország zsidóságához, melyben leszó-
gezi, hogy a gettópad a lehető leg-
szélyosabb megsértése azoknak a kö-
telezettségeknek, melyeket Lengyel-
ország kisebbségeivel szemben vál-
lalt, amikor az Egyesült Államok
kormányja és népe oly nagymérték-
ben járult hozzá az önálló lengyel
állam megszületéséhez.

A palesztinai helyzet
még mindig változatlan. Bár a szig-
orú és határozott angol intézkedé-
sek következtében az utóbbi napok-
ban a terroreslelményekben szünet
állott be, előrelátható, hogy a láza-
dás vezetői nem mondták le terveik-
ről és az átmeneti szünetet ismét
élenk tevékenység fogja felváltani.
A diplomácia természetesen tovább
dolgozik a kérdés megoldásán. Az
ITA értesülése szerint Schmidt osz-
trák külügyi államtitkár lengyelor-
szági utazása alkalmával utasítást
kapott kormányától, hogy a lengyel
kormányval Palesztina felosztásá-
nak kérdéséről tárgyaljon. Ausztria
állítólag hajlandó az angol kor-
mányt a felosztás kérdésében a Nép-
szövetség előtt támogatni, de feltét-
lenül szabja meg, hogy megfelelő
intézkedések történjenek Jeruzsá-
lemnek, Bethlehemnek és Nazareth-
nek, a kereszténység szent helyei-
nek biztosítására.

**Budai Izraelita Aggok és Árvák
Menházegyesülete**
Budapest, II., Fő-utca 12. sz. I. em

Felhívás.

*A Budai Izraelita Aggok és Árvák
Menháza nevében fordulunk kéro szóval
zsidó testvéreinkhez.*

*Van-e szomorúbb sors, mint megöre-
gedni és vagyoni nélkül állni a mai élet zi-
vatarát? Meleg hajlék, szeretó gondozás, a
mindennapi biztos kenyér jótéteményét
nyújtja egyesületünk azoknak, akik előradva
elgyengülve, ósz fejjel vágyódnak a családi
kör pótlására hivatott Menházunkba.*

*Hogy ezt minél intenzívebben tehessük
helyre kell hoznunk a háborús évek vagyoni
rombolását és meg kell feszítenünk minden
erőnket, mert szegénye volna Izraelnek, ha
nem gondoskodik az elhagyott szegény
aggastyánokról.*

*Lépjetekek be egyesüleinkbe rendes tago-
kul (az évi tagsági díj csupán 5 pengő) és
emlékezzetek meg róla az öröm és bánat
jövésre hajlamossá tevő napjaiban.*

Dr. Csobádi Ferenc titkár
Dr. Berényi Sándor elnök

— Felmentették állásától egy né-
met polgármestert, mert zsidóval
kötött üzletet. A badeni bíróság ál-
lásvesztésre ítelt egy polgármestert,
aki 1936 áprilisában eladta tehenét
egy zsidó állatkereskedőnek. Az
ítélet kimondja, hogy bár a zsidók-
kal való üzleti összeköttetést az ál-
lami hivatalnokok számára semmi-
féle törvény vagy előírás nem tilt-
ja, mégis minden hivatalnoknak
tisztában kell lenni azzal, hogy az
ilyen összeköttetés megengedhetet-
len.

HIREK

NAPTÁRO

1937 nov. 5, péntek — Kiszlev 1. Rós Chódes 2. napja (szombat bejöv: 4.05) — nov. 6. szombat — Kiszlev 2 (hetizsakasz: Tóldosz, haftóra: maaszé dóvor, szombat kimen: 5 óra) — nov. 7 — vasárnap — Kiszlev 3. — nov. 8, hétfő — Kiszlev 4 — nov. 9, kedd — Kiszlev 5. — nov. 10. szerda — Kiszlev 6. — nov. 11, csütörtök — Kiszlev 7 — nov. 12, péntek — Kiszlev 8. (szombat bejöv: 3.55) — nov. 13. szombat — Kiszlev 9 (hetizsakasz Vajecé, haftóra: Vajivrach Jákob, szombat kimen: 4.50) — nov. 14, vasárnap — Kiszlev 10. — nov. 15, hétfő — Kiszlev 11. — nov. 16, kedd — Kiszlev 12. — nov. 17, szerda — Kiszlev 13. — nov. 18, csütörtök — Kiszlev 14. — nov. 19, péntek — Kiszlev 15. (szombat bejöv: 3.50).

— Weisz Márk a Nagyfuvaros-utcai templomkörzet örökös díszelnöke. A Pesti Izr. Hitközség dísztermében október 24-én tartotta díszülését a hitközség Nagyfuvaros-utcai Templomkörzetének választmányára, amelynek keretében Weisz Márkot a józsefvárosi zsidóság közel öt évtizeden át volt vezetőjét a körzet örökös díszelnökévé választotta. Weisz Márkot méltán érte ez a megtiszteltetés, mert az ő böles vezetése virágoztatta fel a Nagyfuvaros-utcai Templomkörzetet. Szegő Sándor körzeti elnök üdvözlő szavai után a hitközség előljárósa nevében Stern Samu, Wertheimer Soma a templomelőjáróság, Wechsler Miklósné a Nőegylet, dr. Riegler Tibor az ifjúság nevében köszöntötték az ünnepeltet. Braun Vilmos a körzet vezetősége nevében díszoklevelet nyújtott át Weisz Márknak. Dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi megható áldása után Weisz Márk mondott köszönetet az ünneplésért.

— A Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet nov. 1-én megnyitotta népkonyháját. A téli hónapokban 150 szegény részére juttat bőséges, meleg ebédet, a kispesti zsidó asszonyok áldozatkészsége révén a Nőegylet. A vezetőség, élén özv. Haaász Miksáné elnökkel és Fischof Henriké, Herczeg Sománé alelnökökkel, minden időben irányítói a népkonyhának. November 10-én a népkonyha javára nagyszabású teadélutánt rendeznek a hölgyek, amelyen dr. Eislerné, Egri Rózsi, a Pesti Napló illusztris munkatársa tart

előadást. A szépsikerűnek ígérkező teadélutánt bevezetője a Nőegylet téli felruházást előkészítő akciójának.

— Lenkei Henrik — igazgató. A kormányzó legfelsőbb elhatározásával Lenkei Henrik nyugalmazott állami gimnáziumi tanárnak évtizedeken át kifejtett kiváló pedagógiai és irodalmi munkásságának elismerésül a gimnáziumi igazgatói címet adományozta.

— Dr. Weisz Pált választották meg debreceni főrabbinak. Az első, sikertelen rabbiválasztás után október 24-én, vasárnap szavaztak ismét a debreceni hitközség tagjai abban a kérdésben: ki legyen az új főrabbi. A közgyűlés egyhangúlag dr. Weisz Pál hódmezővásárhelyi főrabbit jelölte. A választáson, amelyen igennel, vagy nemmel kellett szavazni, dr. Weisz Pál fölényes győzelmet aratott, mert mellette 381, ellene pedig 88 hitközségi tag szavazott. Az eredményt Ungár Jenő telefonon tudatta az új főrabbi, akinek ünnepélyes beiktatása két hét múlva fog végbemenni.

— Kertész Manó dr. előadása a Rádióban. „Királyházától Mura-szombatig” címmel mindvégig érdekes és lebilincselő előadást tartott hétfőn, dr. Kertész Manó, a budapesti Rádió stúdiójában.

— Dr. Balázs Gyulát a kispesti hitközség volt elnökét vasárnap temették imponáns részvét mellett. Halála nagy vesztesége a kispesti zsidóságnak, mert önzetlen, odaadó munkával dolgozott évtizeden át hitközsége fejlődéséért. Még utolsó rendelkezése is a zsidó közületek javára szolgált, mert végakaratóban 3000—3000 pengőt juttatott a Chevrának és a Nőegyletnek, 2000 pengőt pedig jótékony célokra hagyott. Temetésén dr. Bande főrabbi beszéde után Biró László gyógyszerész, a zsidó közületek, dr. Vándor Sándor orvos pedig kartársai nevében búcsúztatta.

PADLÓKEFÉLŐ-GÉP

(Electrolux) keveset használt, még cca. 1 évi gyári garanciával, rendkívül olcsón eladó. Cím: Jakab László, VII., Nefelejts-utca 45. II. 16.

UTLEVÉL KÉPEK azonnal
2 drb rendelésnél darabja
FOTO PÁRISI 48 fill.
PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ-ban

— Az arab zavargások háttére címen tart előadást a Cionista Szövetség legközelebbi szemináriumi előadásán dr. Fried Frigyes f. hó 10-én, szerdán este pontosan 1/4 óra-
kor a Szövetség helyiségében, Andrássy-út 67., I. Előadás után hozzázólások, vita. Belépődíj nincs.

— Dr. Seligmann Emil nemes alapítványa. A napokban elhunyt dr. Seligmann Emil végrendeletében atyjának, néhai dr. Seligmann Ignácnak, — aki szintén fogorvos volt — emlékének megörökítésére a Fogorvosok Szövetségére alapítványt hagyott, melyből az arra rászoruló felerészben keresztény és felerészben zsidó fogorvosok fognak részesülni. Ime, egy nyilekű eselekedet, melynek szelleme találkozik dr. Berényi Sándornak, lapunk mai számában megjelenő „Valakinek el kell kezdeni” című cikkének szellemével.

— Toscanini Palesztinában. Arturo Toscanini november 7-én érkezik Palesztinába. Ő fogja vezényelni a Hubermann-zenekar ezévi második hangversenyét.

— A Kispesti Ungár Endre Könyvtár megnyitása. Ungár Sándor a kispesti hitközség elnöke és felesége, megboldogult fiúk, néhai Ungár Endre emlékének tiszteletére a Kispesti Izr. Hitközség javára, több mint 2000 kötetes könyvtárat ajándékoztak a hozzávaló rendkívül értékes szekrényekkel egyetemben. A könyvtár úgy héber, mint magyar és német nyelven megjelent igen nagybecsű irodalmi értéket tartalmaz. 1937 november 7-én vasárnap d. e. 11-kor, az elhunyt halálának harmadik évfordulóján ünnepélyes keretek között veszi birtokába a hitközség és Ungár Endre Könyvtár néven a hitközség tagjainak használatára működésbe helyezi.

— A Hadassa 25 éve. Most nyílt meg Atlantic City-ben Amerika cionista nőorganizációjának, a Hadassának konferenciája, melyet 25 éves jubileuma alkalmával rendez. A konferencián több mint 2000 küldött és vendég vesz részt Amerika 46 szövetséges állama és 64.000 egyesületi tag képviseletében. Franklin D., Roosevelt, az Egyesült Államok elnöke meglehangú táviratban üdvözölte a kongresszust megnyitása alkalmával és annak a reményének adott kifejezést, hogy a szervezet nemes munkáját még soká fogja folytathatni a nagy emberi célok érdekében.

Egy elmaradt örökség története

Hogyan emelte fel a Pesti Hitközség 800 pengőről 1600 pengőre egy 92 éves aggastyán adóját

Lapunk más helyén bejelentjük olvasóinknak, hogy „Adóprés” cím alatt új rovatot nyitunk. Az új rovat szükséges voltának illusztrálásul szolgáljon az alábbi igen érdekes, nagyon szomorú, de annál jellemzőbb eset:

Dr. Misner Ignác köztisztviselőben álló budapesti ügyvéd, jelenleg a 92-ik életévét tapossa.

A Pesti Izr. Hitközség „pénzügyi ügyosztálya” kisütötte, hogy ez a 92 esztendőes úr a múlt esztendőben olyan sokat dolgozott és olyan sokat keresett, hogy az eddigi évi munkaeredménye a duplájára emelkedett. A kisütés eredményeként azután gyorsan fel-emelte a 92 esztendőes úrnak az adóját a duplájára, vagyis 800 pengőről 1600 pengőre.

Ügye mindenki tudja a hittestvérek közül, mert hiszen gondolkozni csak mindenki tud, még a pénzügyi ügyosztály is, hogy 92 éves korában egy egész életnek munkában való eltöltése után, — az emberi szervezet és szellem, még olyan hatalmas erejű és a mai borzalmasan súlyos gazdasági viszonyok között olyan friss, olyan szellemes és lendületes, hogy a szokásos évi keresetnek a dupláját keresi meg.

Erre a köztudomásra gondolva a jeles pénzügyi ügyosztály elkészítette a 92 éves öreg úrnak a szabályszerű fizetési meghagyást, beleírta a dupla kultusz járulékat és közölte vele, hogy a hitközségi alapszabályok ilyen és olyan szakasza értelmében, ha tetszik neki, — hát fellebbezhet az adófelsőzlamlási tanáshoz.

Persze azt is tudják nagyon sokan, hogy ez az adófelsőzlamlási tanács olyan sóhivatal-féle valami, mert hiszen azt is tudják sokan, hogy beszélhet ez a tanács amennyit csak akar, — határozata ellen az ott jelenlévő és a tanácskozásban is résztvevő hitközségi megbízott fellebbezéssel élhet a hitközség elöljáróságához.

Mit gondol a viszonyokkal ismerős olvasó, majd az előjáróság meg fogja változtatni a saját pénzügyi osztályának a határozatát?

A 92 éves, nagy munkaképesség-

gúnék mondott Dr. Misner Ignác ügyvéd tényleg fellebbezett ezen hihetetlen adóemelés miatt.

Mivel azonban öreg kora és testi gyengesége miatt már járni sem bír, — helyette a felszólamlási tárgyaláson megjelent a fia dr. Misner István ügyvéd. A legerélyesebben és nagyon hangosan támadta a merőben alaptalan adóemelést. Végül is előadta, hogy édesapja végrendeletet alkotott már, — ebben a Pesti Izr. Hitközségnek tekintélyes értékű és összegű hagyományt juttatott. Ez a hagyomány nagyon, de nagyon a többszöröse ennek a jogtalanul felemelt adó összegnek. A leghatározottabban kijelentette dr. Mis-

ner István, hogy ha a Hitközség, vagy ez a felszólamlási tanács csak egyetlen fillérrel is felemeli a régi adót, — hogy akkor egészen biztosan meg fogja semmisíteni édesapja a végrendeletnek ama részét, mely a hitközségnek ilyen hagyományt juttat és egyetlen fillért sem fog hagyományozni a hitközségnek.

Hogy a fenyegetés komoly volt, hogy a túladóztatás jogtalan és esztelen volt, — annak bizonyítéka magának a felszólamlási tanácsnak a határozata, — amely megváltoztatta a fizetési meghagyásnak a 800 pengős adófelelemlésről szóló részét, — elutasította a pénzügyi osztálynak adófelemlését és eleget téve a fellebbezésnek, helybenhagyta 1600 pengő helyett a 800 pengő régi hitközségi adót. Kíváncsian várjuk, hogy a Hitközség képviselője fellebbezni fog-e ezen határozat ellen a saját hitközségi előjáróságához.

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak

A hitvesi kegyelet öröködi Istenben boldogult Kecskeméti Vilmos sírhalmán, de a köznek is vannak kötelességei a nagyszerű tollú újságíró, a jó magyar ember, a buzgó zsidó emlékezetének fenntartása, megörökítése iránt, aki agyával, lelkesedésével és hűségével gazdagon megtermékenyítette a felekezeti élet ugarát. Nem volt üzletember, még kevésbé jó kalmár, nem is akart az lenni. Nem adta bérbe tollát, nem hagyott hátra anyagi javakat gyászoló családjá számára, melynek otthona az ő második temploma volt. Az első a zsinagóga, melyért meleg szívvel, önzetlenül küzdött utolsó lehelletéig. Fölötte érdemes arra, hogy a zsidó közélet lerója iránta érzett háláját, s hogy a síremléken, melyet hamvai fölé szántunk, nyoma legyen annak a nagy elismerésnek, mely olvasói táborát életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt az óhajításunkat, hogy

KECSKEMÉTI VILMOS

hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sírhalmát mielőbb díszítse az ő munkálkodásához és a felekezet hálájához méltó síremlék.

Budapesten, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,

Cserkúti Engel Györgyné,
sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác
m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,
a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,

Jánosi Engel József
m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula
ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf
a budai izr. hitközség elnöke,

Dr. Patai József
a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Adományok:

Budai Izr. Hitközség	100 P
Budai Chevra Kadisa	50 „
Cserkúti Engel György	30 „
Friedmann Ignác	20 „
Novák Rudolf könyvkiadó	10 „
Dr. Berényi Sándor	5 „
Kovács Gyula (Kőbánya)	5 „
Dr. Hernád Henrik budapesti ügyvéd	5 „
Európai Áru- és Podgyász-biztosító rt.	5 „
Katona Ferenc, ny. máv. fel- ügyelő	2 „

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Utazás

a „tekintély” körül

A budai hitközség ösz elnöke időszerű és böles gondolatokat mondott el a tekintélyről és a tekintélytúltengésről. Nosza, mint a kigyócsipésre, úgy szisszentek fel erre azon az oldalon, ahol azt hiszik, hogy a tekintélyt úgy lehet felolteni, mint a ruhát és hogy talán meg is lehet rendelni: pl. testhezállónak, vagy gálának, vagy alkalminak — ahogy tetszik, mérték után. De elfelejtkeznek két dologról: 1. hogy a mérték után szabott ruha is csak akkor fest jól, ha az alak, amelyre készül, kifogástalan; 2. hogy még a kifogástalanul testhezálló ruhának tökéletességét is csak mások konstatálhatják, mert minden oldalról senki sem láthatja önmagát, még tüköriből sem.

Egyébként pedig: a tekintély — *non nascitur, sed fit* és épp úgy nem lehet valakire rádisputálni, mint — a szépséget

A debreceni rabbiválasztás

Nem az eredményről akarunk szólni, nem arról, hogy ki lett a debreceni hitközség főrabbija — különben is ez az eredmény mindenfelé csak örömet keltett —, hanem arról akarunk szólni, hogy Debrecenben olyasvalami történt a választáson, amivel szemben a pesti zsidó elképedve áll meg és hitetlenül kérdi: hát ilyen is lehet? Azt történt ugyanis, hogy a hitközség összessége szembekerült a vezetőség döntésével és a vezetőség — meghátrált.

A pesti hitközség vezetősége ügyesebb, vele ilyen malőr nem eshetik meg. Ő egyszerűen nem ad alkalmat a tömegeknek, hogy véleményüket és akaratukat nyilvánítsák.

Az ifjúság problémája

A *Magyar Zsidó Szabadegyetem* multheti megnyitó előadásáról

egyenesen hozzánk jött egy állaltalan zsidó fiatalember, aki elmondta, hogy ott volt Stern Samu előadásán, aki az ifjúság problémáját fejtegette és keserves csalódást hozott onnan magával. Azt hitte, hál legalább egy-két jó heurisztikus gondolatot, valami „jó éca”-félét, de bizony csak azt a tanácsot kapta, hogy tanuljon nyelveket és tanuljon ipart. Hát ő már mindakettőn túl van. Nyelveket is tanult, ipart is tanult:

quid nunc? Kenyerét még most sem tudja megkeresni! De még valamit megjegyzett magának az előadásból. Azt is hallotta, hogy az „ifjúság problémája, egyben az öregek problémája”. Hát — úgy véli — ez rendben is volna, csak az elintézés ne volna olyan öreges. Egy kicsit több elánt, több fiatalos iniciatívát, több bátorságot — és több őszinteséget kellene talán a dologba belevinni. Ő legalább — az ifjú — így érzi.

ÜNNEPI VACSORA a budai hitközségnél az osztrák frontharcosok tiszteletére

Az osztrák zsidó frontharcosok népes csoportja, mintegy százhuszan érkezett vasárnap Budapestre, hogy megtekintse a főváros nevezetességeit. A frontharcos csoport először a Hősök-terére vonult, az Ismeretlen Katona emlékművéhez, melyet megkoszorúzott, majd a három hatalmas autobuszon, mely őket Bécsből Budapestre hozta bejárták a fővárost és a budai hegyvidéknek azokat a pontjait, melyeket az idegenforgalmi körutazások frekvenciáján szoktak. Budai tartózkodásukat felhasználva látogatást tettek a Budai Hitközségnél is, ahol szeretettel fogadták őket és meghívták vacsorára.

Az osztrák frontharcosok a meghívást örömmel fogadták el és teljes számban jelentek meg velük érkezett családtagjaikkal együtt a Budai Hitközség Zsigmond-utcai dísztermében. A vacsorán a Hitközség vezetőségén kívül úgy a budai, mint a többi fővárosi hitközség hadviselt tagjai közül sokan jelentek meg.

A vacsora megkezdése előtt dr. *Kriszhaber Adolf*, a Budai Hitközség elnöke lelkes hangú pohárköszöntőben ünnepelte Horihy Miklós kormányzót, majd németre fordítva a szót, meleg szeretettel köszöntötte az osztrák frontharcosokat, akik a nagy világegyetem idején együtt ontották véruket magyar testvéreikkel ugyanannak a célnak szolgálatában.

Utána dr. *Kertész Manó* előjáró köszöntötte a vendégeket.

— Az a vér — mondotta beszédében — melyet ugyanannak a szent célnak szolgálatában, közös oltáron áldoztunk egyenértékű azzal a vérről, mely átöröklődés folytán kering ereinkben. *Mi frontharcosok nem vagyunk a közös szákmány maörzöskére alakult érdekszövetkezet*. Bennünket, akik most itt együtt vagyunk, az köt össze azon kívül, hogy

ugyanazért a célt küzdöttünk, hogy hittestvérek is vagyunk. Véruink hullása árán jegyeztük el magunkat a Hazával. Ez az eljegyzés a mi igazi nemesi levelünk és én arra üremet poharamat, hogy *mielőbb előjőjön az az idő, amikor ezt a vérrrel írott nemesi levelet el is ismerik.*

Az osztrák zsidó frontharcosok nevében *Siegmund Edler von Friedmann* szky. százados mondott köszönetet a jóleső fogadtatásért.

— Ez a nagyszerű és testvéri fogadtatás — mondotta — melyben itt részünk volt, újabb bizonyítéka annak, hogy az osztrák és magyar testvérnemzetek elválaszthatatlanul összetartoznak. Nem csupán a frontarcos mivoltunk tart tehát bennünket össze magyar bajtársainkkal, hanem történelmünk közös négy száz esztendeje is.

Beszéde végén *Edler von Friedmann* százados szép munkáiú plakettet nyújtott át emlékül a vendégek nevében dr. *Kriszhaber Adolf* elnöknek, aki azt meghatott köszönetnyilvánítással vette át.

Schuller Jenő tart. százados szólalt fel ezután, aki szintén meleg szavakkal köszöntötte a vendégeket, majd megállapította, hogy a Budai Hitközség minden gesztója, így az a lelkes hangulatú társasvacsora is példaadó módon mutatja, *hogyan kell egy hitközség vezetőségének az utat a hittestvérek lelkéhez megtalálni.*

Dr. *Franz Fischer* főtörzsorvos, majd *Julius Thurin* szóltak még az osztrák frontharcosok nevében. kik után *Goldberger Sándor*, a Budai Hitközség frontharcos előjárója beszélt a megjelent osztrák és magyar frontharcosokhoz.

— Lehet-e — tette fel a kérdést

Japán, orosz, török nyelvórák

BERLITZ-SHOOLBAN

II., Dörösmarty-tér 2., I. em. Tel. 482-466.

— hogy az a haza melyért vérünket ontottuk elhagyjon bennünket? Nem! Emberek aláruhatnak bennünket, a Haza soha!

Fischer Vilmos volt táborigabbi üdvözölte még a volt bajtársakat, majd Sirota Sándor főként énekelt szép áldást a vendégekre.

A vacsora végén dr. Kriszhaber Adolf elnök mondott köszönetet a vendégeknek testvéri összetartásra mutató szép szavaikért, majd arra kérte őket, hogy vigyék el magukkal hazájukba a magyar vendég-szeretethez és együttérzésnek újra és újra megnyilvánuló jeleit.

retet útjai mások egyes nemzetek között is keresztetik egymást.

Jezsajásnak a Messiás eljövete-
lét hirdető magasztos tanait a gazdasági messzianizmusra is alkalmazhatjuk.

Akkor kényszerítették minden hatalmas arra, hogy a szeretet útján járjon. És lakni fog az agrárius a merkantilistával egy sátorban és nem fogják egymást marcangolni, mert belátják, hogy ez nincs érdekükben. És az eddigi ellenségek a gazdasági téren megértéssel fogják egymás kezét szorongatni. És uralkodni fog a szeretettől vezérelt tudomány az emberek között. És nem fogják többé egymást a konkurrensök ördögöknek, démonoknak tartani. Ezek a szörnyek az emberiség világos útjairól elrebbennek örökre a Semmiségbe...

A tudomány és szeretet nászt fognak ülni. És az ezen ujjongó Természet pazar kézzel fogja szét-szórni e frigyből született emberekre áldásait.

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája Erec Jisraélben nem lesz zsidókérdés, hanem pusztán közgazdasági kérdés, mint minden államban.

Az országépítő halucok, akik a Galuth-ban egész életüket szellemi foglalkozásban töltötték, mikor az ősi földre lépnek, éppen azokat a foglalkozásokat választják, amelyekről két évezred óta el voltak tiltva; az ősi foglalkozásokat.

Erre a cél is vezeti őket, mert államot alapítani csak az ősi foglalkozások szilárd alapján, a földön lehet és ha a befogadó államban évszázadokig nem végeztek sem ők, sem utódaik fizikai munkát, nekik erőt ad a Teremtő, hogy felépíthessék a szent várost.

A XX. cionista kongresszus, amely ezen tanulmány írása után 23 év után tárgyalta az építendő független zsidó állam intézményeiről, ugyancsak azt az elvet fogadta el, hogy Izrael országában a parasztság, a földművelők rendje legyen „az ország támasza, talpköve” a Mózesi erkölcs alapján.

Ámde az ősi földön, nemcsak az ősi foglalkozásokat üzheti Erec Jisraél minden lakosa, hanem bármilyent, amire a gazdasági helyzet alkalmat ad.

Egy független zsidó állam a földön szétszórva valamennyi zsidót nem gyűjtheti ugyan össze, mint

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Írta: Dr. RÓZSA IGNÁC

X

A zsidó állam felbomlott, nem tarthatta meg Mózes agrártörvényeit. Jött utána a kereszténység-gel Jesus, aki azt mondta: „Nem azért jöttem, hogy a törvényt és a próféták tanításait megbontsam, hanem azért, hogy azokat teljesítsem.” Tehát a kereszténység átvette az agrártörvényeket és azokat követni is tartozik.

Meg kell állapítani — mondja Damaschke a fejezet végén, hogy Mózes a földzszorát nem tekinti kisebb bűnnek, mint a gyilkosságot, a rablást és istenkáromlást, mert ugyanazon büntetéssel fenyegeti ezt is, azt is.

Nem menti tehát a zsidót a Mózesi törvény a telekspekulációért, sem, mert a tóra szellemében ez nagyobb bűn, mint bármely közönséges gonosztett, sem a földek összevásárlását, sem a gabona hamisítást, sem a hamis mérleg használatát, nem az írás szellemében cselekszi, ha cselekszi. Nem kalmárkodik, nem üzérkedik az írás szellemében, mert ez tilva volt neki, de az élet éretörvénye kényszerítette rá. Földművesnek született és mint kereskedő halt meg.

A méterrendszerrel ez áll:

Igaz hosszúságos — ür- és súlymértéked legyen, mert én vagyok az Örökkévaló. Tehát nem is a kereskedelmi csalásról és a btk. ennyi- és ennyiedik paragrafusáról szól, hanem az erkölcsi parancsról, melynek megszegése az Úr büntetését vonja maga után.

Ismételjük tehát! A zsidók a galuthban is szívesen szűrték volna mustot és sajtoltak volna olajat és lengették volna az Omert az áldozati tűz felett, de ahelyett őket magukat lengették a tűz felett, ha nem akarták az átkos kereskedelem által összegyűjtött pénzeket a kegyes és vallásos fejedelmeknek kiadni.

A zsidó, minden bajnak a bűnbakja a világ minden részében, egy erkölcsi és egy gazdasági Messiást vár. Ma már tudja, hogy előbb egy gazdasági messzianizmusnak kell uralkodni a földön, hogy ez egyengesse az útját az igazi Messiás eljövetelenek.

Jezsajás próféta is ettől a feltételtől teszi függővé a Messiás eljövetelet. „Egyengessétek, egyengessétek az utat a pusztában”, így kezdi egyik beszédét és később megtanít az egyengetés módszereire. Ez a szegények támogatása és a béke. A gazdagot inti, hogy ossza meg kenyerét a szegénnyel és a hatalmást, hogy békét adjon a közelieknek és a távoliaknak, a honosnak és az idegennek. Először a szeretetnek kell érvényesülni a földön! Ez a szeretet azonban nem tud hatályossá válni, mert a sze-

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Írta: BERÉNYI SÁNDOR dr.
ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a legújabb lakás-rendelet teljes és hiteles szövegét bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszavas betűsoros tárgymutatóval és a magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

a prófétai ige hirdeti, de igenis *önérzetet, önbecsülést és emberitársaik megbecsülését hozza majd.*

Akkor épp úgy nem fognak numerus claususszal érvényesülésük és boldogulásuk elé akadályokat gördíteni a befogadó államok, mint ahogy a beolvadt jászok, kúnok és a be nem olvadt svábok, szászok, oláhok, szerbek, osztrákok, csehek, tótok, stb. ivadékainál nem teszik. Nem teszik, mert mindezen nemzetiségek önálló nemzeti életet élő fajtestvéreikben szilárd támaszt találnak. Például a cigányt is gúny tárgyává lehet tenni az egész világon, mert nincs cigányország. Ha egyszer ez az árja nép akár indiai, akár egyiptomi területen souverain államot alapítana, nem lehetne már a mórét féllábon muzsikáltatni, vagy a nagybögrébe belerúgni.

Igaz a cigányok ellen sem hoztak numerus clausust, de hoztak volna, ha a versenyből félnének bármely foglalkozási ágban.

A német veszedelem már az Árpádok kora óta fennáll hazánkban. Ezt nem ez a cikk, hanem hiteles történeti adatok állapítják meg. Ki mert volna numerus claususszal védekezni a német befolyás ellen?

Amely népcsoport ellen mernek rendszabályokat hozni azt megtezik idegennek, *ha minden csepp vérével csüng az új hazán. Amelyik nemzetiség makacsul megmarad nyelve és szokásai mellett, de hatalmas protektor áll a háta mögött a saját nemzetének független állama; azt megteszik hű honosnak s mégis akkor szörmenten bának vele, ha törvényellenesen, alkotmányellenesen, hűtlenül berzenkedett a befogadó nép hazájára ellen.*

Ebből tanulja meg a világ minden zsidója, hogy hűségének megtartása mellett áldozzon tehetsége szerint egy-két téglával az ősi hon felépítésére. Nem azért, hogy oda menekülhessen, ha üldözik, hanem azért, hogy saját hazájában nyugodtabban élhessen, hasonlóan, azokhoz a honfitársakhoz, akik nem az eredeti honalapító véréhez tartoznak.

(Vége.)

Dénes Béla színházi

és irodalmi revüje

Jobb jövő

minden bizonnyal elkellene a magyar színházkultúra legfőbb oltárának, a második százévébe lépő Nemzeti Színháznak, melynek ragyogó és dicsőséges, ha nem is zökkenésmentes múltja után sivár s elszomorító jelene van. Hogyan is hasonlíthatják össze a régi Nemzeti Színházat a maival. Valamikor, az elnyomatás korában ez a színház tartotta őben a magyarság öntudatát, valamikor ez a színház szinte sugározta magából azt a szellemi fensőbbiséget és kultúrát, mely egyedül volt képes szinte példátlanul rövid idő alatt magyarrá tenni egy nemmagyar várost, az ország fővárosát, Pest-Budát. De valamikor ez a színház tudta is, hogy hivatását csak akkor teljesítheti, ha felhasználja és tömöríti minden értéket s színpadán egyedül a tehetséget engedő szóhoz juttatni, íróban, dramaturgban, rendezőben s színészen egyaránt. Valamikor Paulay Edéje s Hevesi Sándorja volt a színháznak s ez a két név Madáchot és Shakespeare-t, Moliere-t, a görög klasszikusokat jelentette, ma... ma a Jézusfaragó ember előadásain fecskendőből fenyegetést permeteznek a nézőtérre, nyilvánvalóan abban a hitben, hogy ez lenyegesen hozzásegít Nyírő József remekművének megértéséhez. Jobb jövőt! a tehetség és genialitás eljövendő seregét! — kiáltjuk meghatottan a Nemzeti felé s áhítatlankban nem is gondolunk arra, hogy valamikor ez a színház nem szégyenlette a zsidó író-t, zsidó színészt s rendezőt, ma pedig, ha nagynéha ráfanyalodik ilyesmire, csak a kommerce-áru, a kommerce siker kedvéért teszi s hiába is magyaroznók, hogy ez számunkra nem öröm, nem kitüntetés és főleg — nem irodalom.

Jobb jövő

nem, de a biztos pusztulás vár arra a harmincezer asszír keresztényre, akiknek sorsa fölött egy londoni nagytiszteletes úr siránkozik. Az asszír keresztények Irakban élnek, a szó szoros értelmében írják őket, s hiába minden felhívás a keresztény világ lelkiismeretéhez, sorsukkal egyetlen keresztény testület vagy közület sem törődik, pana-

szolja az angol pap. Hát persze, ki törődnek harmincezer asszír kereszténnyel, akiknek egyedüli bűnük az, hogy — keresztények. Az emberiség még mindig pogány s a nacionalizmus erősebb, mint a kereszténység, folytatja a tiszteltes. Ez így is van, sajnos, s ezeket a szölamokat nekünk, zsidóknak is volt, s van alkalmunk megismerni. Vanak zsidók és sokan vannak, akiknek egyedüli bűnük éppenségg az, hogy zsidóknak születtek. És nemcsak keresztényekkel szemben egyetlen bűnük, hanem gazdag zsidó bankárokkal, gyárosokkal s vezérigazgatókkal szemben is! Mert ugyan hányszor harmincezer zsidó van csak Magyarországon, akikkel, akarecsak az asszír keresztényekkel, nem törődik semmiféle zsidó közület? Ma már, egy-két tisztelteméltó kivételtől eltekintve, a zsidó tisztviselő előtt például jóformán teljesen becsukódhat bizonyos zsidóknak nevezett vállalatok kapui. S siránkozhatnak akárhányan, intézhetnek tíz méltóságoshoz felhívásokat, éppen ezek a tisztelteméltó „közéleti zsidó bezsagok” nem fogják meghallani. Bezsg, ha másról van szó... akkor adnak ezreseket.

Jobb jövő

következik, eltűnik minden igazságtalanság a földről, több lesz a pénz, az emberek többet kereshetnek, a szegények kevésbé lesznek szegények, olvasom Stefan Pollatschek mindvégig izgalmasan megírt regényes életrajzában, mely John Law-ról, a bankjegy feltalálójáról szól. A könyv írója zsidó, fordítója — a különben pompás munkát végző Gergely Janka — sőt, kiadója is az, csak szegény John Law, a papírpénz megteremtője volt igazi, nem mesebeli s vicebéli — skót. Persze, midőn ezt a „zsidó dolgot” a pénzzel föltalálta, nem egészen úgy képzelte, ahogyan az ma van. Azt hitte, nagy könnyebbség lesz, ha

Steiner Arminné

imakönyvkereskedése סטיינר ארמין
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 123-806

Imakönyvek, finom minőségű gyapjú- és selyem-tálcások, kegyeszerek Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, legfinomabb bőrkötésekben. Zsidó tudományos könyvek. Vesszők használt zsidó tárgy és héber könyvek megvásárolásán Kérjen árjegyzékét!

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lőwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel.: 151-581.
Fiokluzis és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percnnyire.

az embereknek nem kell állandóan zsebköszörtyűket magukkal cipelniük, azt hitte, hogy legföljebb térszerényi pénzt bocsáthát ki az állam, mint amennyi a pénz tényleges felezete. Arról azonban igazán még csak nem is álmodhatott, hogy eljő egy korszak, amikor állami jörfőmán minden felezet nélkül adnak ki pénzt s egyszerű hatálmí szóval állapítják meg a pénz értékét — belföldön. S érdekös, hogy ezt a „zsidó dolgot” épp azok az államok esztékszik, ahol sem parlament, sem szabadság,

sem egyéb átkos liberális és zsidó dolgok nincsenek. Szegény skót, mit szólna, ha ma élne?

Jobb jövő

a címe végül is egy lapnak, mely így hirdeti magát: Az ifjúság lapja a Jobb Jövő. S alatta néhány sorral: A pesti izr. hitközség ifjúsági csoportjainak folyóirata. A lap ellen súlyos kifogásaink lennének, de épp az ügy komolyságára való tekintettel megvárjuk a második számot, hogy kritikát gyakorolhassunk felette.

Az előadást Pártos Nándorné, a miskolci WIZO kitünő elnöknője nyitotta meg. A hitközség képviselőiben Feldmann Mór hitk. elnök foglalt helyet a pódiumon.

Óriási részvét mellett temették el Felix M. Warburgot

Az egész világ zsidóságának óriási részvéte mellett temették el az Egyesült Államok zsidóságának nagy vezető egyéniségét, Felix M. Warburgot. Már az a hatalmas tömeg, mely a gyászszertartás alkalmával az Amanu — El templomot megtöltötte is megmutatta, milyen osztatlan népszerűségnek örvendett Warburg a lakosság minden rétegében. Mintegy 2600 ember töltötte meg a templom hatalmas csarnokát, de százakra rúgott azoknak a száma, akik kint rekedtek a templom előtt.

Maga a gyászszertartás hangsúlyozottan egyszerű és dísztelen volt, alig 25 percig tartott és fényűző csupán azok a díszes nevek jelentették, melyek viselői megjelentek a gyászoló közönség soraiban. Ott volt Herbert H. Lehmann kormányzó, Fiorello La Guardia polgármester, Al. Smith volt kormányzó, John D. Rockefeller, Percy S. Straus, a világhíru emberbarát, dr. Cyrus Adler, az American Jewish Comitee elnöke és a gazdasági, politikai tudományos és hitélet csaknem minden markáns egyénisége.

A szertartás befejezése után ezek sorfala között vitték a koporsót a Salemfield — temetőbe, ahol a családi sirboltban helyezték örök nyugalomra a zsidóság nagy halottját.

PALESZTINA EST Miskolcon

A miskolci Pro Palesztina Szövetség és a WIZO nagyszabású Palesztina-estet rendezett az elmúlt héten a miskolci ipartestület dísztermében.

A mintegy négyszáz főnyi közönség mindvégig feszült figyelemmel hallgatta a budapesti vendégek: Dr. Patai József, Szegő Béla vezérigazgató, a Keren Hajeszod magyarországi elnöke és Fazekas L. Pál fejtegetéseit.

Rembrandt érdemrendet adományoz

Irta: PETERDI ANDOR

II.

— Adj Isten Amsel. Jó, hogy itt vagy, legalább megmondod, mikorra várhatjuk a hajó befutását?

— Mikorra Rembrandt úr?... Ki tudja azt? Az éjszaka viharos volt a tenger. Bizonyos, hogy idejében, már nem köthet ki. Kint lehet az még egy egész éjszakát a vizen. A flandriait várja talán?

— Azt várom.

— Én mondom, hogy hiába várja, nem jön az most, efelől nyugodt lehet.

— Nos, ha úgy van, ennek én nem örülök.

Az öreg hajós csak bólintgatott bozontos fejével.

— Úgy van, ahogy mondom. Nagy vihar volt kint, jó lesz, ha reggel feltűnnek az árbócai. Már hiányzik itt több halászbárka is. Rég itt kellett volna, hogy legyenek... Ha a tenger be nem kapja őket, azoknak is jönniök kell. Csak nézzem ki a partra Rembrandt úr, egy egész sereg gyerek meg asszony nép nyugtalanodik ott. Rossz nézni. Várják övéiket. Ki tudja... — és itt legyint vésztijszólan a kezével. — Én is imádkoztam egy sort értük. A nagy hajó felől nyugodt vagyok,

azzal mégis nehezebben tud elbánni a vad víz, de a kis bárkák... egy hullám átkarolja őket és végük. Láttam én már ilyet!...

— Nagyon vésztijszólan beszélz Amsel.

— No, no!

— Hát, ha úgy van, ahogy mondog, akkor én tovább nem várok. Megiszom a borom és megyek haza...

— Nyugodtan Rembrandt úr. A hajó nem lesz itt reggelnél előbb.

Rembrandt megitta az utolsó pohárka borát, fizetett és elköszönt.

— No, Isten veled Amsel. Reggel újra kijövök. De ha előbb befut a hajó?... Akkor?...

— Akkor... — az öreg hajós kezével nagy ívben a nyakára mutat, bütykös kezével s harsányan szól — itt vághatja le a nyakam Rembrandt úr! Öreg róka vagyok én már, ismerem a tengert!

És Rembrandt még egyszer köszönve eltávozott.

A minoriták rentháza tornyából harangkongás bong és hullámlázik az egyre elcsendesedő város felett. Este hét óra van már. Az augusztusi meleg, amely a csatornákat hevítette egész nap, valószínű páraburkot fejlesztett az utcák fölé, s ebben a nyomasztó, gőzös melegben ballag haza a zsidónegyed felé gondterhes fejével

Férjhezmenendők és nősülendők

fordújanak bizalommal a huszonhétosztendőséig fennálló Nagy Jenő házassági irodájához, Budapest, Rákóczi ut. hatvanégy. Telefon. (Dizákrét, cégjelzéstelen levelezés)

Rembrandt. A „Judenbreed street 78.” szám alatt lakik. Az út még messze odáig. Még sokat tűnődhetnek a pénzszerzés lehetőségein, mire hazaér. Ezer forinttal megúszhatná a katasztrófát. Nem is sok pénz itt ebben a kalmár Anszerdamban. Hát még a zsidónegyedben, ahol a szűcsök, gyémántkőszőrűsök, aranyművesek, gyapjúárusok egymás hegyén-hátán vannak. Így elmélkedett a szegény, megszorult festő s eszébe jutott egyik szomszédja, Salzkammer, a gyémántkőszőrűs. Jó ember, gazdag is. Talán ez kisegíti. És amint elmegy a háza mellett, az öreg kint áll a csukott boltajtó előtt.

— Jó estét Rembrandt — köszön messziről feléje Salzkammer

— Jó estét Salzkammer. Éppen te jártál most az eszembe.

— Igen? Hogyan jössz?

— A kikötőnél voltam. Hajót vártam Flandriából, de nem futott be, mert vihar volt az éjjel...

— Hallottam, én is várok kereskedőket.

— Az öreg Amsel, ismered, azt mondta, hogy reggel fog csak felütni itt. Hát hazajöttem.

— Úgyis van. K'it vársz?

— Valakit, aki képeket akar vásárolni. Legjobbak, mert, ha nem jön, szétszednek a hitelezők.

— Hát már megint baj van, Rembrandt?

— Megint és megint. Minden, amihez nyúlok, rosszba megy.

— Hátha így van, ne nyúlj semmihez, maradj nyugton. Csínálj szép képeket és ferd a gazdag urakat, meglásd; akkor simán megy az életed. Nem vagy te kalmár, művész ne vállalkozzon, nem ért az ilyen ravasz és csavarintos dolgokhoz. Az Isten pénzét is elvesztenéd az üzleten. Te csak fessél, mert ahhoz nem kell se tőke, se ravaszság, csak tehetség. Annak meg nem vagy hiányában.

— Igazad van, Salzkammer. Úgyis teszek majd ezentúl, de most mit tegyek, hogy megszűszam a bajomat? Az utolsó rongyomat is elviszik, ha néhány nap múlva le nem fizetek vagy nyolcszáz forintot.

— Sok pénz, sok... szól Salzkammer és bólogat a fejével.

— Ha megjön a hajóval a képvevő, úgy meglesz a pénzem, de de ha nem jön, nem tudom, hogy mihez kezdjek.

— Reggel már megtudod.

— Meg.

— Ha meg nem jön, akkor se dől össze a világ. Majd gyere be hozzám és beszélünk róla, no Isten veled, Rembrandt. Hát hol-

nap nézz be hozzám!

— Köszönöm, Salzkammer. Mindig tudtam, hogy derék ember vagy, jó éjszakát.

(Folytatjuk.)

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(43)

Mezei Ernő

Amikor most Mezei Ernőről írok, mintha e ködös őszi napon is szobám napsugárral és virágillattal telne meg. Látom szemüveges, igénytelen kis alakját, látom szemüvege alól szemeknek csillogó fényét, amely szeretetet és jóságot sugározott ki és hallom, amint szelíd szavával megdéd: Kedves barátom, tegye le a tollat, az én szemelyem és munkásságom nem érdemi meg, hogy róla írjanak.

Azt hiszem nálánál szerényebb, finomabb lelkű és jóságosabb ember nem is lehetséges. Szinte bocsánatot látszott kérni azért, hogy el. Tudása csodálatos nagy volt, memóriája félelmetes, akaratereje és elveiért, a magyar függetlenség és önállóság elvéért való lelkesedése és hite megingathatlan és határtalan. De ép ily hittel és lelkesedéssel, sőt fanatizmussal harcolt a zsidóság üldözötése ellen. Egy időben a függetlenség elveit vallók rajongással olvasták a Mezei-féle vezércikkeket és a zsidóság ügyéért való bátor, sőt merész kiállítását, de ő mindig szerényen félrehúzódtott s csak annyit akart megkeresni, amennyi a mindennapi kenyérhez szükséges. Úgy élt és úgy halt meg, mint a legszegényebb emberek élnék és múlnak ki.

Hol ismerkedtem meg vele? Ötvennyolc év előtt ott lakott bátyjánál, Mezei Mórnál, a később hírneves lipótvárosi képviselőnél, aki a zsidó ügyek lelkes harcosa és az izraelita országos iroda elnöke volt. Mezei Mórnak két jeles fiával együtt jártam a Markó-utcai gimnáziumba. Az egyik, Pál, most a Kereskedelmi Bank jogtanácsosa és igazgatója, a másik, Béla, székesfővárosi kerületi orvos volt és néhány év előtt váratlanul hunyt el. Mindkettőhöz szoros baráti kötelék fűzött s gyakran kerestem fel őket lakásukon. Ott láttam Mezei Ernőt szerény kis udvari szobájában igen sokszor, de mindenkor vezércikkeket írva az akkor nagytekintélyű függetlenségi párti vezér lap, az Egyetértés részére. Ezen vezércikkeknél nem kis részük volt az Egyetértés nagy népszerűségének és tekintélyének fokozásában. Meleg barátságával jóval később tisztelt meg. Ugyanis 1916-ban a Petőfi-Társaság tiszteltbeli tagjává választotta meg egyhangúlag. Nem kisebb író, mint Herczeg Ferenc, a társaság elnöke, ajánlotta őt tiszteleti tagul. Annál nagyobb volt a megtiszteltetés,

mert Herczeg soha senkit sem ajánlott a társaság tagjául, lévén az a meggyőződése, hogy az elnök ne avatkozzék a választás izgalmaiba. De Mezei Ernőnél kivételt tett, mert — mint mondá — a legtisztább jellemű és legtisztább tollú íróról van szó. Sem előtte, sem utána soha más író ebben a kitüntetésben, hogy a nagynevű Herczeg ajánlja, nem részesült. Ekkor kezdődött szoros barátságunk, mely 16 éven át, 1932-ben bekövetkezett haláláig tartott. Mint ismeretes, Mezei nagyothallásban szenvedett, mely baja évről-évre rosszabbodott. Úgy érezte, hogy a vele való érintkezés kínos lehet egyesekre s mivel bennem nemcsak az író, hanem a vele elvekben egyező hívt is látta, a Petőfi-Társaság felolvasó és zárt ülésin mindig mellém ült s hogy másokat ne zavarjon, kis papírcédulákon érdeklődött nálam, hogy mit és miről tárgyalnak és én szintén ily cédulákon válaszoltam kérdéseire. Így fejlődött közöttünk szoros, meleg barátság, melynek Mezei sokszor megható módon adta tanujelét.

Mezei Ernő már a múlt század hetvenes éveiben az Egyetértésben írt lelkes, hazafias vezércikkeivel feltűnést keltett s Kossuth Lajosnak is, aki akkor Colegno al Baracone-ban élte le száműzetésének napjait, nagy tetszését nyerte meg. Sokat hallott a fiatal publicista jeles tehetségéről, lelkes függetlenségi érzelmeiről s puritánságáról. Hefli Ignác országgyűlési képviselő és bizalmas barátját bízta meg azzal, hogy adja Mezei tudtára azt, hogy óhajtana vele megismerkedni. Mezei Ernő ezt jogosan vette nagy kitüntetésnek s egy napon bekopogtatott a nagy hazafi tuszkulánumba. És ez a látogatás nagyon baul kezdődött. Kossuth kis kertjét egy hatalmas kutya őrizte, amely valamiképen láncától megszabadulva a szegény Mezei Ernőre rohant. Az igen gyenge szervezetű, nagyon rövidlábú kis ember nem tudott kellőleg védekezni s a dühös eb ruháját darabokra tépte, sok helyen megvérezte s csak Kossuthnak odasiető hű barátja és lakótársa: Ihász Dániel honvédeztresdes szabaddíthatta ki a kutya karmai közül. Így összetépázva került első ízben Kossuth elé, aki ezt a balesetet végtelenül sajnálta s azonnal más öltözetbe bujtatta az író. E naptól kezdve a nagy száműzött siring tar-

tó, meleg barátságába fogadta a jeles publicistát.

Tudvalevőleg Kossuth soha nem elegyedett a magyar képviselőválasztási küzdelmekbe. Még magyarországi „helytartóját” Hefli Ignácot sem ajánlotta a választók figyelmébe. Egyetlen egy esetben, Mezei Ernőnél tett kivételt. Mikor Mezei a hetvenes évek vége felé Békéscsabán jelöltnek lépett fel, Kossuth megleghangú nyílt levélben ajánlotta a választók figyelmébe s e nyílt levélben hangsúlyozta, hogy ezen egyetlen esetben eltér elvtől s ajánl valakit a választók figyelmébe, ez Mezei Ernő. Noha — írta Kossuth — verseket nem szoktam írni, ez alkalommal mégis azt mondom:

Mezei Ernő oly követ.

Akit Kossuth Lajos szeret.

Amikor a múlt század nyolcvanas évek elején a koholt tiszasz-lári vérvád felbolygatta az ország lakosainak nyugalmát és a parlamentben is nagy tábor állott a vérvád szolgálatában, Mezei Ernő, aki akkor Miskolc város követe volt, nagy bátorsággal és fényes elokvenciával, de egyúttal az akkori izgalmas időkben halált megvető bátorsággal is állott ki zsidó hitsorsosainak rágalmaztatása ellen. Amikor az antiszemita párt gyűlölködő vezére egyik parlamenti beszédében azt fejtette ki, hogy ily körülmények között keresztény és zsidó nem maradhat együtt az országban, Mezei fényes, rögtönzött beszédben verte vissza Istóczy vádjait s azzal végezte: „Ha Istóczy képviselő úr nem bír itt együtt megmaradni a zsidókkal, hát — vándoroljon ki!” Ezzel a szellemes mondattal frappáns hatást váltott ki a gyűlölettel telt légkörben.

Az Egyetértés ünnepelt vezércikkirója volt 1894 év március havában, amikor Kossuth Lajos Turinban az életért való utolsó napokat vívta. Minden napilap már előre elkészítette a vezércikkét, hogy váratlanul érje, esetleg késő éjjeli órában, a tragikus fordulat. Csávolszky Lajos, az Egyetértés főszerkesztője Mezei Ernőt, mint a lap főerősségét és mint Kossuth kedvelt emberét bizta meg a vezércikk megírásával. Mezei azonban ez ellen felindultan tiltakozott. Hogyan képzelték azt, hogy én Kossuth Lajosról, a legnagyobb élő magyarról, aki engemet oly sok éven át meleg barátságával tüntetett ki, még életében nekrológot írjak? Ez a legnagyobb hitványosság volna részemről! — Semmiféle kapacitálás nem használt s Csávolszky kétségbe volt esve, mert tudta, hogy Mezei, ha ily kijelentést tett, ezen nem változtat semmiféleképen. A lap cseles munkatársa, Barna Dóri, akiről legutóbbi emlékezésimben írtam, megnyugtatta Csávolszkyt, hogy ő meg fogja kapni Mezeitől az életrajzot. Éjjel egy óraker felzörgette az alvó Mezeit azzal a szomorú hírrel, hogy Kossuth meghalt. Mezei Ernő megrendülve sietett a szerkesztőségbe,

hogy a nekrológot megírja. Barna rázárta az ajtót, hogy senki se zavarja. Mikor a kész cikket Barnának átadta, ez így szólt: „Ernő bátyám, Kossuth nem halt meg! Csak a nekrológot akartuk idejekorán megkapni!” „Nyomorultak!” szölt Mezei és dohogva indult haza. De a cikket most már Barna diadallal vitte Csávolszky szerkesztőhöz.

E század elején már a Pesti Hir-lapba írta gyönyörű vezércikkeit. Kis szerkesztőségi szobájának egyik falába egy deszka volt beillesztve, ott állva írta meg penzumát, mert így állva szeretett legjobban dolgozni. Egy este a szerkesztőség munkatársai éktelen jajgatást és sivitást hallottak kitörni Mezei szobájából. Odarohantak s a következő látvány tárult eléjük. A publicista ott állt fali írődeszkája mellett és nyugodtan rózta a betűket. Nem látta és nem érezte, hogy háta mögött a szerkesztőség házi macskája kinlódik és jajgat, mert cipőszarkával a legnyugodtabban áll a szegény állat farkán.

Testvéreit nagyon szerette. Főleg Mezei Mórt, a képviselőt, hírneves ügyvédet, a lelkes zsidó harcost és Mezei Sándort, ki szintén kiváló jogvédő volt. Mezei Mórról mesélte el nekem e kedves történetet. Volt egy kliense, aki vidéki szatócs volt. A falujabeli gróf annyira megkedvelte, hogy birtokát a szatócsnak tíz évre bérbe adta potom áron. Weisz — nevezzük így — ez idő alatt dús gazdag lett. A bérletidő lejártával betoppant a szatócs Mezeihez s így szólt sopánkodva: „Ügyvéd úr, nagy baj van. Bérletem nagyon szépen jövedelmezett s én meggazdagodtam. Most, hogy a tíz év lejárt, felkerestem a gróft, hogy hosszabbítsa meg. De mivel azt láttam, hogy a gróf nem is sejtí, mily fényesen jövedelmezett nekem, gondoltam magamban, hogy megpróbálom, hogy az új szerződésnél még olcsóbb bérletet csikarok ki belőle. De úgy látszik, a gróf tudta azt, hogy én mennyire megtollasodtam a tízévi bérlet alatt, ropant nagyra lobbant és kibottott kastélyából. Kérem és kérem ügyvéd urat, hogyan segíthetne rajtam? Mezei Mór felháborodva szölt hozzá: Mondja, hogy eszelekedhet ilyen örültséget, amikor a tíz évi bérletet oly olcsón kapta? Tudja, ügyvéd úr, felelt az öreg szatócs, ez úgy van, mint a hallal. A hal úszik a tengerben. Felül, alul, jobbra és balra van a rengeteg sok víz és mégis, ha eső esik, a levegőbe kapdok a lehulló esőcsepp után, mert még azt az egy cseppet is akarja. Nahát, mondja az ügyvéd, ha maga olyan, mint egy falánk hal, úgy hagyjon engemet békén és menjen — a halak közé. Hát bizony, szölt nevetve Mezei Ernő, ilyen hal a legtöbb ember!

1932 május havában halt meg. Ott lakott egy szerény kis szobában a Benezur-utcai „Liget-otthonban.” Utolsó napig dolgozott, írta szép, nemes lélekkel átítatott vezércikkeit a Pesti Hir-lapba. Egy verő-

fényes tavaszi nap reggelén halva találták ágyában. Még akkor is szelíden mosolygott, mint egész életén át, csak meleg, jószágos szemei nem sugároztak már fényt és szeretetet. Egy nagy, tiszta, nemes lélekkel volt kevesebb a földön.

A Petőfi-Társaság engemet bizott meg, hogy nevében a Kerepesi-úti zsidó temetőben én búcsúztassam el. Ott volt a politika és irodalom sok-sok előkelősége s a Pesti Hir-lap egész szerkesztősége. Fájó szívvel és fájó szavakkal tettem le a társaság koszorúját drága öreg barátom koporsójára.

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, legkisebb hirdetés 10 szó. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

MEGNÓSÚLNE FŐTISZTVISELŐ

50 éves, özvegy, gyermektelen, rendezett gyönyörű lakással. Elvonne jó zsidó családból származó 36—42 éves korban levő hölgyet, lehet özvegy vagy elvált asszony, gyermek nem akadály. Esetleg benősülne kereskedelmi vagy ipari vállalatba. Közvetítők ne írjanak. Levelek: „Komoly házasság” jelgén a kiadóhivatal továbbít.

FÉRJHEZADNÁM

28 éves, jólnevelt leányomat, 36—40 éves korú középtermetű fiatalemberhez. Esetleg benősülhet kereskedelmi vállalatomba. Textiltzakma előnyben. *Diszkrétio biztosítva*. Leveleket: „Jó zsidó vidék” cím alatt a kiadóhivatal továbbít.

Női ruhákat legolcsóbban készíték

DORÓNÉ

VIII., Alföldi-u. 16. III.

Legkényesebb lábára is, kényelmes jó cipőt csinál RUDOVITS
VIII. Szerdahelyi-u. 18.

HÖLGYFODRASZ

legkényesebb igényeket is kielégítő kiszolgálás, olcsó árak
NAGY BÉLA VIII. Mátyás-tér 17.

Legelegasabb nyakkendőköt, ingeket HEGEDÜSNÉ vásárolhat.
VIII., Népszínház-u. 19.

Férfi ruhákat, télikabátokat angol szövettől jutányosan készít
KRAUSZ FÉRFIDIVATSZALON
VII. Erzsébet körút 30.

Fiatallá és széppé teszi a
GRÉ KOZMETIKA
VI. Petőfi Sándor-u. 10.

Nines többé kövér nő, olyan fűzőt és melltartót készít
HALÁSZ SÁNDORNÉ
VII. Erzsébet-krt. 23.